

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Marcela Jánová

**Vybraná jednání manžela přesahující rozsah
běžné správy společného jmění manželů**

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Michael Zvára, LL.M., Ph.D.

Katedra občanského práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu) : 25.6.2024

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracoval/a samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 114175 znaků včetně mezer.

Marcela Jánová

diplomantka

V Praze dne 25. června 2024

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala JUDr. Michaelu Zvárovi, LL.M., Ph.D. za cenné rady, odborný přístup a ochotu při vedení této práce. Dále bych ráda poděkovala svému příteli za podporu při psaní této práce i během celého studia.

Obsah

1. Úvod.....	6
2. Základní právní úprava společného jmění manželů	7
2.1. Pojem společného jmění manželů	7
2.2. Jaké věci řadíme do společného jmění	7
2.3. Běžná správa společného jmění manželů	9
2.4. Základní principy správy společného jmění manželů	11
2.5. Vypořádání společného jmění manželů.....	14
2.5.1. Zánik společného jmění	14
2.5.2. Stručně k vypořádání společného jmění	16
2.5.3. Disparita podílů při vypořádání společného jmění	17
3. Jednání manžela přesahující rozsah běžné správy společného jmění manželů.....	22
3.1. Institut relativní neplatnosti	22
3.1.1. Souhlas druhého manžela – jeho forma a kdy je vyžadován	23
3.1.2. Jaké jsou následky absence souhlasu druhého manžela.....	24
3.1.3. Náležitosti uplatnění námitky relativní neplatnosti mimosoudně.....	26
3.1.4. Rozdíl mezi právním jednáním přesahujícím běžnou správu společného jmění a právním jednáním k převzetí dluhu do společného jmění manželů.....	27
3.1.5. Uplatnění námitky relativní neplatnosti žalobou	27
3.1.6. Zohlednění opomenutého manžela při vypořádání společného jmění.....	30
3.1.7. Posouzení ochrany opomenutého manžela v kontextu institutu relativní neplatnosti .	30
3.2. Nadužívání u společného jmění manželů	32
3.3. Odklony majetku ze společného jmění jedním z manželů	36
3.3.1. Obecně k odklonům	36
3.3.2. Důkazní břemeno u odklonů společného majetku	40
3.3.3. Problematika informačního deficitu	41
4. Srovnání úpravy ochrany manžela s úpravou ochrany spoluvlastníka.....	41

4.1. Stručné vymezení spoluvlastnictví	41
4.2. Úprava ochrany spoluvlastníka při správě společné věci	43
4.2.1. Ochrana spoluvlastníka v rámci běžné správy	44
4.2.2. Ochrana spoluvlastníka v rámci mimořádné správy	45
5. Závěr.....	47
Seznam zkratek	49
Seznam použitých zdrojů	50
Abstrakt	56
Klíčová slova:.....	56
Abstract	57
Key words:	57

1. Úvod

Správa společného jmění manželů je tématem, které v současné právní praxi a společenské diskusi nabývá na významu, zejména vzhledem k nedávným rozhodnutím Nejvyššího soudu České republiky. Tato diplomová práce se tak zaměřuje na analýzu správy společného jmění manželů s bližším zaměřením na taková jednání, která přesahují běžnou správu společného jmění, a na odpovídající ochranu manžela v takových situacích. Hlavním cílem této práce je prozkoumat a dále analyzovat otázku dostatečnosti a přívětivosti současné právní úpravy stran společného jmění a zjistit, zda tato úprava motivuje nebo naopak demotivuje páry k uzavírání manželství.

V úvodních kapitolách práce budou vymezeny základní pojmy a principy týkající se společného jmění manželů, posouzení běžné správy a vypořádání společného jmění včetně disparity podílů. Tyto základní informace jsou nezbytné pro následnou podrobnější analýzu. Práce se dále zaměří na konkrétní právní nástroje ochrany manžela v případech, kdy druhý manžel nezachází se společným majetkem dle společných představ nebo v souladu se zákonem.

Klíčovým aspektem této analýzy bude institut relativní neplatnosti, jeho zákonné vymezení a praktické využití. Budou zde diskutovány nejen jeho výhody, ale i nedostatky, které mohou v praxi vyvstat. Dále bude pozornost věnována problematice nadužívání majetku v rámci společného jmění, kde bude analyzována možnost obrany manžela a důvody, proč v těchto případech nelze uplatnit bezdůvodné obohacení. Práce se také zaměří na složitou problematiku odklonů majetku, kde budou vymezeny základní možnosti ochrany manžela stran jednotlivých právních nástrojů.

Závěrečná část práce bude obsahovat srovnání právní úpravy ochrany manžela ve společném jmění manželů s právní úpravou ochrany spoluvlastníka. Toto srovnání bude demonstrovat rozdíly mezi těmito právními režimy a doufejme, že nám ukáže, jak právní úprava může ovlivnit rozhodování párů o uzavření manželství. Tato analýza bude také zkoumat, zda páry v dnešní době raději řeší své majetkové záležitosti prostřednictvím spoluvlastnictví či nikoli, a s tím související otázka, zda se raději neuchylují ke společnému životu mimo manželství, nebo k řešení svých majetkových záležitostí prostřednictvím odděleného jmění.

Důvody, proč se zaměřuji na toto téma, jsou jednak aktuální směřování judikatury, zejména, nikoli však výlučně, Nejvyššího soudu, a také stále menší počet párů uzavírajících manželství. S touto problematikou se rovněž setkávám ve své praxi v advokátní kanceláři, kde již dlouhodobě pracuji. Z tohoto důvodu se v této práci budu snažit nalézt nové a kritické pohledy na úpravu společného jmění a bude-li to možné, i navrhnout alternativní řešení, ke kterému se mohou manželé uchýlit.

2. Základní právní úprava společného jmění manželů

2.1. Pojem společného jmění manželů

Společné jmění manželů je specifickým právním institutem, jehož úpravu nalezneme v zákoně č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Pro zákonnou definici nemusíme zacházet daleko, je upravena v § 708 OZ, který tak zakládá legislativní zkratku, a ta zní „*To, co manželům náleží, má majetkovou hodnotu a není vyloučeno z právních poměrů, je součástí společného jmění manželů.*¹“ Z tohoto paragrafu vyplývá, že majetek je součástí společného jmění manželů, pokud splňuje tři základní kritéria. Prvním je požadavek manželství, jehož uzavřením společné jmění manželů vzniká a jehož rozvodem zase zaniká (odhlédneme-li na chvíli od speciálních modifikací společného jmění). Ostatně již z názvu tohoto majetkového režimu vyplývá, že je neoddělitelně spojeno s manželstvím. Druhým kritériem dle zákona je, že daná věc tvoří majetkovou hodnotu, která je vyjádřitelná v penězích. Argumentem a contrario tak osobní nebo osobnostní práva nemohou být součástí společného jmění, přesto že i tato práva jsou spjata s osobou některého z manželů. Posledním kritériem je, že majetek není vyloučen z právních poměrů. Tato na první pohled nejasná podmínka hovoří o prostých výjimkách věcí majetkové povahy, které jsou obvykle z důvodu zákona vyloučeny ze zařazení do společného jmění manželů². Jednat se může např. o věci vyloučené z vlastnictví jako jsou lidské orgány, biologické zbraně aj.

Chceme-li se však vyhnout zákonným definicím, můžeme o společném jmění hovořit jakožto o zvláštní formě spoluvlastnictví, která je vlastní pouze manželům. Dokonce ani mezi registrovanými partnery společné jmění nevzniká. Stran pojmu spoluvlastnictví ve významu dnešních zákonů je nutno přistupovat opatrně, jelikož zásadním rozdílem mezi společným jměním a spoluvlastnictvím je neexistence podílů jednotlivých manželů, což vychází z jednoho ze základních principů manželství, a tím je rovnost manželů. Každý z manželů tak vlastní vše, co do společného jmění náleží, nikoli jen polovinu nebo konkrétní předměty.

2.2. Jaké věci řadíme do společného jmění

Aktiva společného jmění tvoří majetek nabytý za trvání manželství, pakliže se nejedná o majetek vymezený v § 709 odst. 1 OZ, tj. to, co slouží osobní potřebě jednoho z manželů, nabyt jeden z manželů darem, děděním nebo odkazem, případně jako náhradu nemajetkové újmy. Dále

¹ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. § 708.

² ZUKLÍNOVÁ, M., ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. Občanský zákoník: komentář. Svazek II. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. Komentáře (Wolters Kluwer ČR), s. 122–123, marg. č. 5.

do vyloučených aktiv zařadíme v souladu s občanským zákoníkem právní jednání vztahující se k výlučnému vlastnictví manžela, současně s jakoukoli náhradou škody k tomuto majetku. Zvláštní majetková hodnota, která taktéž není dle zákona zařazena do společného jmění, je majetek z restitucí v souladu s § 3040 OZ.

Výjimku zde tvoří zisk z výhradního majetku (tj. příjmy po odečtení nákladů), typicky se jedná o nájemné z nemovité věci ve výlučném vlastnictví jednoho z manželů. Náklady na věc ve výlučném vlastnictví však manžel běžně hradí z prostředků ve společném jmění, zákon proto stanovuje v § 710 písm. a) OZ, že pasiva váznoucí k výlučnému majetku tvoří součást společného jmění pouze do výše, která nepřesahuje zisk z tohoto majetku³. Zvláštním příjmem do společného jmění je výplata (mzda) manžela. Ta se stává součástí společného jmění až ve chvíli, kdy s ní může manžel nakládat (viz § 711 odst. 2 OZ).

Pokud byl majetek pořízen z prostředků, které patří výlučně jednomu z manželů, avšak oba manželé měli zájem na tom, aby se stal součástí společného jmění např. tím, že byli oba účastni dané smlouvy, tento majetek se pak stává součástí společného jmění. Jedná se ale o tzv. vnos manžela, který dané finanční prostředky poskytl, což judikatura označuje jako darování sui generis do společného jmění⁴. V tomto ohledu judikatura poskytla manželům možnost rozšiřovat svůj společný majetek jednodušším způsobem, kterým lze obejít notářský zápis. Vnosy se však ve společném jmění nijak neztratí, ale jsou při případném vypořádávání společného jmění taktéž vypořádány a investujícímu manželovi vráceny (např. v podobě rozdílných podílů).

Stran pasiv platí obdobná pravidla, tj. pokud byly dluhy převzaty za manželství, až na výjimky, do manželství patří. Samotný občanský zákoník využívá pojem dluhy, nikoli závazky⁵. Do společného jmění spadají však pouze dluhy soukromoprávní povahy, tudíž např. nedoplatky na daních, pokuty aj. pasiva podobného typu do společného jmění nezařadíme⁶. Obdobně je vyžadován souhlas obou manželů i s převzetím dluhů, jinak druhý manžel riskuje, že bude z dluhů

³ NOVOTNÝ, P., IVIČIČOVÁ, J., SYRŮČKOVÁ, I., a VONDRÁČKOVÁ P. *Nový občanský zákoník. 2.*, aktualizované vydání. Praha: Grada Publishing, 2017. Právo pro každého (Grada), s. 58–59.

⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 26.6.2019, sp. zn. 22 Cdo 487/2019.

⁵ MELZER, TÉGL In MELZER, F., TÉGL, P., a kol. *Občanský zákoník – velký komentář*. Svazek IV. § 655-975. Praha: Leges, 2016, s. 332, marg. č. 25.

⁶ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, s. 175 [online]. [cit. 2024-06-25].

Dostupné z WWW: <<http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>

odpovědný sám⁷. Nesmíme však tato pravidla brát příliš restriktivně, stran každodenních potřeb či běžných potřeb rodiny, souhlas druhého manžela není třeba. Jedná se o typické záležitosti zajišťující obvyklý chod domácnosti, jako jsou např. náklady na údržbu domácnosti, nákup potravin aj.

Závěrem považuji za nutné osvětlit pojem jmění. Zákonodárce tak označuje souhrn veškerých aktiv – tzv. majetku, ale i pasiv – dluhů v jednom. OZ sám připouští tři právní režimy, ve kterých se společné jmění může nacházet – zákonný, smluvní či založený rozhodnutím soudu. Vzhledem k tématu této práce však nebudu hlouběji zasahovat do jiného režimu, než je základní režim zákonný.

2.3. Běžná správa společného jmění manželů

Jak již bylo nastíněno výše, zákonnou úpravu společného jmění manželů nalezneme v OZ, konkrétně v části druhé – rodinné právo, hlava I – manželství, díl 4 – povinnosti a práva manželů, oddíl 2 – manželské majetkové právo. Pod názvem „*manželské majetkové právo*“ se tedy ukrývá nejen úprava společného jmění manželů, ale i jiná majetková práva, jako např. úprava bydlení manželů či zvláštní ustanovení proti domácímu násilí.

Hledáme-li základní pravidla pro nakládání s majetkem manželů, nalezneme je v paragrafech 713 až 715 OZ. Tato ustanovení poskytují právní rámec pro správu a nakládání s majetkem, který manželé během manželství získali. Pokud však zákonem stanovená pravidla nejsou pro manžele vyhovující, mají možnost tato pravidla přizpůsobit svým potřebám. Toho mohou dosáhnout například uzavřením jednoho ze smluvních režimů správy společného jmění, ve kterém si jej upraví na míru jejich konkrétním požadavkům a majetkovým situacím. Kromě toho mají manželé také možnost obrátit se na příslušný soud, který může stanovit jiná pravidla pro správu jejich společného majetku. Tato alternativa však vyvolává otázku, jaké inovativní řešení by soudci mohli nabídnout v rámci již existujícího právního rámce. Rovněž je diskutabilní, zda je možné navrhnout úpravy majetkového režimu, které by byly efektivnější a spravedlivější než současná úprava, a to nejen pro manžele, ale případně i pro nesezdané páry. V tomto kontextu se otevírá prostor pro právní teorie a diskuse o možných zlepšeních stávající legislativy a její aplikace na různé formy partnerského soužití. V dnešní době se setkáváme s velkým počtem nesezdaných párů, které by zákon dle mého názoru měl chránit stejně, jako chrání manžele, avšak z praktického

⁷ MELZER, TÉGL In MELZER, F., TÉGL, P., a kol. *Občanský zákoník – velký komentář*. Svazek IV. § 655-975. Praha: Leges, 2016, s. 332, marg. č. 26.

hlediska je těžké posoudit, který nesezdaný pár myslí společné soužití vážně a tudíž na něj lze nahlížet ze stejného pohledu jako na manžele, a který bude naopak jen „*krátkodobým románkem*“.

Pojem správy nebyl definován ani ve starém občanském zákoníku z roku 1964, a ani v současném OZ jej nenajdeme. Ve světle judikatury ke starému občanského zákoníku se správou společného jmění rozuměla jakákoli činnost představující řádnou péči o společný majetek včetně dispozice s ním. Takto bychom mohli označit správu společného jmění manželů v tzv. širším smyslu, ke kterému se taktéž kloní velká část odborné veřejnosti v rámci odborné literatury. V užším smyslu najdeme popis správy v § 713 OZ, který ji líčí jako seznam jednání, konkrétně užívání, požívání, udržování, nakládání, hospodaření a spravování. Výčet je to však spíše demonstrativní, jelikož si dokážeme představit i jiná jednání spojená se společným jměním.

Vzhledem k zvláštní povaze společného jmění, kdy veškeré jmění patří zároveň oběma manželům, zakotvuje zákon v § 714 OZ tři základní principy, jakým způsobem by se manželé měli ke správě společného majetku stavět, aby ani jeden z nich nepřišel k majetkové újmě. Za prvé, v běžných záležitostech jedná každý z manželů sám a nepotřebuje k takovému jednání souhlas druhého (§ 714 odst. 1 věta první OZ a contrario). Jedná se o každodenní situace, kdy by nutnost souhlasu druhého manžela byla značně omezující až paralyzující, kupř. nákup potravin do 1000,- Kč. Posoudit běžnost či neběžnost dané situace je velmi subjektivní a především problematické⁸. Nelze nastavit naprosto jasná pravidla např. dle střední třídy obyvatel (myšleno z hlediska příjmů domácnosti), jelikož by taková pravidla mohla být omezující pro ty, kteří se střední třídě vymykají. Pojem „běžné“ je tedy pro každou domácnost v jiném významu, a tak se u každého případu musí úroveň běžnosti posuzovat individuálně⁹. Tím pádem ve věcech, které nejsou považovány za běžné, je nutné společné jednání obou manželů nebo jednání jednoho manžela s výslovným souhlasem druhého. V případě absence souhlasu má druhý manžel zákonnou ochranu např. ve formě institutu relativní neplatnosti. K tomu podrobněji v kapitole 3.1. této práce. Nejvyšší soud ČR dále zdůrazňuje, že vztahuje-li se ochrana ve formě námitky relativní neplatnosti na případy neběžných záležitostí, tím spíš ji lze také vztáhnout na případy v běžných záležitostech manželů¹⁰. V rámci rozlišení právních jednání na běžné a neběžné vždy narazíme na určitou „šedou zónu“, kdy není možné s jistotou určit, do jaké kategorie bychom dané právní jednání zařadili. Nejsme-li si jistí, zda potřebujeme souhlas manžela či nikoli, je vždy lepší si ho opatřit. Na tzv. „šedou zónu“

⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 21.7. 2021, sp. zn. 26 Cdo 3286/2020.

⁹ PSUTKA, J. *Společné jmění manželů*. V Praze: C.H. Beck, 2015. Beckova edice právní instituty, s. 137–138.

¹⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 10. 2018, sp. zn. 22 Cdo 3457/2018.

můžeme narazit např. u darovacích smluv. Lze říci, že darování může obecně spadat do běžných záležitostí, překročí-li však určitou výši, již se o běžnou záležitost nejedná.

Poslední možností je, že souhlas byl odmítnut nebo nemůže být daným manželem udělen, avšak bez souhlasu nemůže manžel jednat. Soud tak smí ve vybraných případech souhlas manžela nahradit. Jestliže nevíme, kde se manžel nachází a nejsme tak schopni od něj souhlas dostat, je pro manžela mnohem jednodušší prohlásit absentujícího manžela za nezvěstného dle § 66 odst. 2 OZ a tím pádem bez jeho souhlasu jednat i v neběžných záležitostech ve spojení s § 67 odst. 1 OZ, než se domáhat souhlasu soudu ke každému jednotlivému jednání. Nicméně tímto již zabíhám do přílišných detailů správy společného jmění.

2.4. Základní principy správy společného jmění manželů

Již bylo zmíněno, že kruciálním principem vztahujícím se ke společnému jmění manželů je princip rovnosti¹¹. Ten zajišťuje rovné postavení obou z manželů zejména, nikoli však výlučně, k majetku. Princip se váže i na společné jmění po jeho zániku rozvodem, a to dokud nebude bývalými manželi vypořádáno. Občanský zákoník jej zakotvuje v § 687 odst. 1 OZ. Princip vychází z tradičních teoretických přístupů, které na něj nahlíží jako na morální normy více než jako na právní úpravu. Jelikož se jedná o poměrně abstraktní koncept, je v mnoha ohledech těžko vynutitelný veřejnou mocí¹². Princip rovnosti tak nastavuje spíše standardy chování pro manžele a určité teoretické východisko pro výklad právní úpravy (nejen) společného jmění manželů a pro rozhodování soudů¹³.

Princip přiměřenosti dovodíme i z praxe, kdy se na společné jmění manželů vztahuje stále stejná zákonná úprava po trvání manželství, i po jeho zániku rozvodem až do vypořádání společného jmění. Tento princip nalezneme v § 736 věta druhá OZ, přičemž zní „*Je-li společné jmění zrušeno nebo zanikne-li, anebo je-li zúžen jeho stávající rozsah, provede se likvidace dosud společných povinností a práv jejich vypořádáním. Dokud zúžené, zrušené nebo zaniklé společné jmění není vypořádáno, použijí se pro ně ustanovení o společném jmění přiměřeně.*“¹⁴ Všimněme si zde důležitého slova „*přiměřeně*“. Právě z něj dovodíme zásadní rozdíl mezi společným jměním

¹¹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 23. 11. 2021, sp.zn. 22 Cdo 2242/2021.

¹² Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, s. 175 [online]. [cit. 2024-06-25]. Dostupné z WWW: <<http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf> >

¹³ WESTPHALOVÁ, L.; SPÁČIL, O. *Nová právní úprava osobních vztahů mezi manžely*. Právní rozhledy. 2013, roč. 21, č. 6, s. 216-222.

¹⁴ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, § 736, věta druhá.

za trvání manželství a majetku odpovídajícím společnému jmění po zániku manželství. Hlavním rozdílem tedy je, že až na výjimky, manželé již do společného jmění nic nového nenabývají. Na správu majetku, který do společného jmění náležel, se však použijí ustanovení OZ o správě společného jmění. Princip přiměřenosti tak jinými slovy říká, že pokud se nemění povaha majetku, tak se nemohou měnit ani pravidla, která jej upravují. Pomyslnou linii u společného jmění tak vidíme nikoli od vzniku manželství po jeho zánik, ale od vzniku manželství po vypořádání společného jmění. Pravidla ke správě majetku, který patří do zaniklého společného jmění mohou být opět modifikována pouze způsobem, který předvídá zákon, tj. formou notářského zápisu či rozhodnutím soudu. Důležitost principu přiměřenosti spočívá také v tom, že zajišťuje kontinuitu a stabilitu právního režimu správy majetku manželů. To, že pravidla, která se uplatňovala během trvání manželství, se v přiměřené míře uplatňují i po jeho zániku, přináší předvídatelnost a právní jistotu pro obě strany.

S principem materiální publicity se překvapivě setkáváme také ve vztahu ke společnému jmění manželů a dokonce i v případech, kdy tento princip působí v jeho neprospěch. Představme si situaci, kdy manželé společně vlastní nemovitou věc, avšak v katastru nemovitostí je jako vlastník zapsán pouze jeden z nich. Tento manžel, zapsaný jako jediný vlastník, následně nemovitou věc prodá bez vědomí a souhlasu druhého manžela, který je ale taktéž faktickým vlastníkem, avšak není v evidenci katastru nemovitostí uveden. V tomto případě druhý manžel může právem namítat relativní neplatnost prodeje nemovité věci, protože nebyla respektována jeho vlastnická práva. Dochází zde ke střetu dvou právních institutů: relativní neplatnosti a materiální publicity. Překvapivě má v tomto konfliktu větší váhu princip materiální publicity, který chrání třetí osobu (kupujícího) v dobré víře, jak také dovozuje F. Melzer, neboť poškozený manžel již má k dispozici jiné instituty, jak se proti nesprávnému zápisu v katastru nemovitostí bránit¹⁵. Nejvyšší soud České republiky ve svém rozsudku¹⁶ taktéž potvrdil, že ochrana dobré víry třetí osoby a materiální publicita má přednost, což znamená, že druhý manžel se nemůže úspěšně domáhat neplatnosti prodeje nemovité věci. To ovšem neznamená, že ochuzený manžel zůstane zcela bez ochrany. Zákon umožňuje tomuto manželovi domáhat se náhrady škody¹⁷ od druhého manžela, který nemovitou věc prodal bez jeho souhlasu. Tento postup je logický s ohledem na zásadu

¹⁵MELZER, TÉGL In MELZER, F., TÉGL, P., a kol. *Občanský zákoník – velký komentář*. Svazek IV. § 655-975. Praha: Leges, 2016, s. 367.

¹⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 3. 10. 2019, sp.nz. 21 Cdo 3017/2019.

¹⁷ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 27. 2. 2020, sp.zn. 22 Cdo 206/2020.

"*vigilantibus iura scripta sunt*"¹⁸, podle níž měl druhý manžel usilovat o opravu chybného zápisu v katastru nemovitostí. Domáhat se opravy zápisu může jednak ve spolupráci s druhým manželem nebo, není-li spolupráce možná, tak prostřednictvím zápisu poznámky spornosti podle § 986 OZ současně za podání žaloby na určení, že se daná nemovitost nachází ve společném jmění. Tím by se předešlo situaci, kdy by jeden z manželů mohl jednat na úkor druhého, čímž by byla zachována rovnost a spravedlnost v rámci správy společného jmění manželů. Pakliže by se však jednalo o věc, která do veřejného seznamu zapisována není, přichází v úvahu užití ustanovení občanského zákoníku o nabývání od neoprávněného v § 1109 a násl. OZ¹⁹.

V souvislosti s principem materiální publicity bych ráda zmínila ještě jednu výjimku, která se týká rodinné domácnosti. Rodinnou domácnost definovala odborná veřejnost ve své komentářové literatuře a následně se k této definici také přiklonil Nejvyšší soud České republiky ve svém rozhodnutí sp.zn. 29 Cdo 3975/2017 ze dne 24. 1.2019²⁰, přičemž rodinnou domácnost definují jako „*společenství tvořené manžely, případně dalšími osobami trvale spolu žijícími ve společném obydlí a společně hospodařící.*“²¹ Rodinná domácnost tak v souladu s § 723 a § 747 OZ je silněji chráněna, neboť zákon zakotvuje zákaz dispozice s nemovitou věcí, ve které se rodinná domácnost nachází bez souhlasu druhého manžela. Opomenutý manžel dovolávající se relativní neplatnosti by v tomto případě měl přednost před ochranou dobré víry třetích osob i principem materiální publicity.

Princip dvojí cesty zmínil Nejvyšší soud ČR ve svém rozsudku sp.zn. 22 Cdo 3457/2018 ze dne 30.10.2018²², přičemž spočívá v jednoduché tezi – máme-li majetek ve společném jmění, může tento majetek společné jmění opustit pouze dvěma způsoby. A tj. platně a neplatně, neboli po právu a nikoli po právu. Nejvyšší soud ČR se ve zmíněném rozhodnutí zabýval situací, kdy manžel prodal svůj obchodní podíl v obchodní korporaci za nižší cenu, než byla jeho hodnota. Rozdíl mezi kupní cenou a reálnou hodnotou byla velmi značná. Prodej byl záměrně učiněn tzv. pod cenou. Manželka s tímto postupem nesouhlasila, avšak relativní neplatnosti takového jednání se nedomáhala. Naopak požadovala po soudu, který řešil vypořádání jejich společného jmění, aby

¹⁸ Právo patří bdělým, nechť každý střeží svá práva.

¹⁹ MELZER, TÉGL In MELZER, F., TÉGL, P., a kol. *Občanský zákoník – velký komentář*. Svazek IV. § 655-975. Praha: Leges, 2016, s. 367.

²⁰ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 1.2019, sp.zn. 29 Cdo 3975/2017.

²¹ PETROV, J., VÝTISK, M., BERAN, V., a kol. *Občanský zákoník*. Komentář. 2. vydání. § 723. Praha: Nakladatelství C.H. Beck.

²² Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 30.10.2018, sp.zn. 22 Cdo 3457/2018.

to bylo v rámci vypořádacích podílů zohledněno. Soud nižší instance tak na návrh manželky také učinil a do vypořádacích podílů zohlednil hodnotu obchodního podílu, nikoli jeho prodejní cenu nastavenou manželem. Takto ale nelze postupovat. Obchodní podíl „*opustil*“ společné jmění manželů platně, pakliže manželka neuplatnila institut relativní neplatnosti vůči prodeji. Nelze pak do vypořádání společného jmění zahrnout celou hodnotu obchodního podílu, ale pouze tu částku, za kterou byl prodán, jelikož pouze tato částka je součástí společného jmění. Jinak by tomu bylo, pakliže by manželka relativní neplatnost prodeje namítla. V takovém případě je daný obchodní podíl součástí společného jmění a vypořádán dle jeho hodnoty, lépe však řečeno dle jeho ceny. Soudci Nejvyššího soudu ČR totiž preferují pojem cena před pojmem hodnota, jelikož se jim cena zdá být výstižnější než pojem hodnota, která může nabývat i nemajetkových rozměrů²³.

2.5. Vypořádání společného jmění manželů

2.5.1. Zánik společného jmění

Vypořádání běžně předchází zánik společného jmění manželů. Ten může zaniknout několika způsoby včetně smrti manžela. Pakliže jeden z manželů zemře, dochází k vypořádání společného jmění v rámci řízení o pozůstalosti, přičemž vypořádání má přednost před dědickým nápadem.

Je-li jeden z manželů prohlášen za mrtvého, rozhodný den zániku společného jmění určuje soud tím, že stanoví den smrti manžela (srov. § 71 odst. 2 OZ). Zaniklo-li společné jmění před smrtí jednoho z manželů, nastupují do „*pozice druhého manžela*“ stran vypořádání dědicové zemřelého²⁴.

Ne zrovna častým, byť věřím, že společnost k tomuto důvodu zániku manželství (společného jmění) směřuje, je změna pohlaví jednoho z manželů. Dočkáme-li se uzákonění manželství stejnopohlavních párů, bude tento důvod naprosto vyprázdněn. Prozatím však setrvává a řídí se především § 29 OZ. Zákon č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách v § 21 odst. 2 písm. b) zakazuje změnu pohlaví u osob, které jsou v manželství. Občanský zákoník tudíž předpokládá, že ke změně pohlaví manžela došlo spíše při zákroku v zahraničí, a tato změna má za následek zánik manželství, které je stále pouze svazkem mezi mužem a ženou.

²³ Osobní konzultace s Mgr. Michalem Králíkem, Ph.D., soudcem Nejvyššího soudu ČR, ze dne 2. listopadu 2023.

²⁴ HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., WESTPHALOVÁ, L. a kol.: *Rodinné právo*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015 s. 93.

Je-li prohlášeno manželství za neplatné, nemá to žádný vliv na vznik společného jmění. To totiž vzniká i u neplatného manželství. Jinak je tomu samozřejmě u manželství zdánlivého²⁵. Dle občanského zákoníku platí, že dokud není manželství prohlášeno za neplatné, hledíme na něj jako na platné viz § 681 OZ. Tato domněnka je vyvratitelná. Hovoříme zde o neplatnosti ex tunc. Stran vypořádání společného jmění se zde postupuje obdobně dle pravidel při zániku manželství rozvodem dle § 686 odst. 2 OZ.

Nejčastějším důvodem zániku společného jmění je však rozvod manželství. Byť rozvodovost v České republice aktuálně klesá, není to bohužel znakem pevnějších manželství, ale spíše čím dál většího počtu nesezdaných párů²⁶. Společné jmění tedy zaniká právní mocí rozsudku soudu, kterým se manželství rozvádí. V českém právním řádu rozlišujeme rozvod se zjišťováním příčin a bez zjišťování příčin rozvratu manželství, tzv. „*sporný a nesporný rozvod*.“ Stran společného jmění je rozdíl mezi rozvodem bez zjišťování příčin rozvratu a rozvodem se zjišťováním příčin rozvratu ten, že u tzv. „*nesporného*“ rozvodu je obligatorní vypořádání společného jmění ve formě dohody manželů dle § 757 odst. 1 písm. c) OZ. V praxi je však možné, aby se dohoda vztahovala např. pouze k části majetku.

Zvláštními způsoby zániku společného jmění je zánik výrokem soudu v trestním řízení, kdy dojde k propadnutí majetku, případně prohlášením konkurzu nebo schválením oddlužení a následné zpeněžení majetkové podstaty. Naopak obvyklé bývá zrušení či zúžení společného jmění notářským zápisem²⁷.

²⁵ MELZER, TÉGL In MELZER, F., TÉGL, P., a kol. *Občanský zákoník – velký komentář*. Svazek IV. § 655-975. Praha: Leges, 2016, s. 271.

²⁶ Český statistický úřad. *Rozvodovost*. [online]. [cit. 2024-06-25].

< https://www.czso.cz/documents/10180/191186447/1300692303.pdf/cf5c2ce9-6964-46a1-9b2b-30638771717f?redirect=https%3A%2F%2Fwww.czso.cz%2Fcsu%2Fczso%2Fdomov%3Fp_p_id%3D3%26p_p_lifecycle%3D0%26p_p_state%3Dmaximized%26p_p_mode%3Dview%26_3_advancedSearch%3Dfalse%26_3_groupId%3D0%26_3_keywords%3Dbitmex%2Bseized%257CBityard.com%2BCopy%2BTrade%26_3_delta%3D20%26_3_resetCur%3Dfalse%26_3_cur%3D3190%26_3_struts_action%3D%252Fsearch%252Fsearch%26_3_format%3D%26_3_andOperator%3Dtrue >

²⁷ HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., WESTPHALOVÁ, L. a kol.: *Rodinné právo*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015 s. 91, 92.

2.5.2. Stručně k vypořádání společného jmění

Stran časového sledu zániku společného jmění a jeho vypořádání, mohou nastat tři situace. Buď společné jmění nejdříve zanikne a následně je vypořádáno, nebo je nejdříve fakticky vypořádáno a následně zanikne, nebo obě části nastanou ve stejný okamžik.

Zákon jasně stanovuje uzavřený výčet možností vypořádání společného jmění, do kterého spadá dohoda manželů, rozhodnutí soudu a zákonná domněnka. Zákonná domněnka činí 3 roky, kdy, není-li v této lhůtě vypořádáno společné jmění jiným způsobem, platí, že se společné jmění transformuje do spoluvlastnictví dle pravidel v § 741 OZ.

Tím nejméně sporným způsobem vypořádání je dohoda manželů. Pakliže se manželé nedohodnou, je možná ingerence soudu (viz § 740 OZ). Dohodu manželé musí stihnout uzavřít v zákonem dané tříleté lhůtě od zániku společného jmění²⁸. Je-li však v této lhůtě zahájeno řízení o vypořádání společného jmění u soudu, může dojít k vypořádání společného jmění i později²⁹. Lhůta se tímto staví, ne však úplně. Dle Nejvyššího soudu totiž platí, že „*Tzv. pravidlo tří let brání tomu, aby se po uplynutí této lhůty účastníci domáhali vypořádání věcí, hodnot či závazků, které do té doby nebyly předmětem řízení, ohledně nichž nebyly tvrzeny ani žádné skutečnosti a prováděno žádné dokazování, tj. procesnímu postupu, následkem kterého se po uplynutí tří let objeví v řízení zcela nová tvrzení a nové důkazy k věcem, které se do té doby nestaly předmětem řízení, nebyla ohledně nich uplatněna ani žádná tvrzení či skutečnosti a ve vztahu k nim nastaly účinky nevyvratitelné domněnky vypořádání.*“³⁰ Tímto však dle mého názoru dochází k vleklým soudním sporům stran vypořádání, byť je zde judikaturou Nejvyššího soudu dána určitá hranice. Na druhou stranu manželům nebrání uzavřít tuto dohodu ještě za existence společného jmění, pouze je tím odložena její účinnost k okamžiku zániku společného jmění manželů (viz § 738 odst. 1 OZ). V některých případech může dojít k uzavření takové dohody ještě před samotným uzavřením manželství, to už ale mluvíme o tzv. předmanželské smlouvě, která modifikuje manželský majetkový režim³¹.

K soudnímu vypořádání společného jmění platí, že soud je víceméně vázán návrhy účastníka pouze co do navrhovaných aktiv či pasiv. Způsobem vypořádání, který navrhuje první

²⁸ DVOŘÁK, J., SPÁČIL, J.: *Společné jmění manželů v teorii a judikatuře*, 3. vydání, Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2011, s. 212.

²⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 9. 3. 2011, sp. zn. 31 Cdo 1038/2009.

³⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 5. 2017, sp. zn. 22 Cdo 3192/2015.

³¹ MELZER, TÉGL In MELZER, F., TÉGL, P., a kol. *Občanský zákoník – velký komentář*. Svazek IV. § 655-975. Praha: Leges, 2016, s. 570.

či druhý z manželů, však již vázán není³². Podání návrhu na vypořádání společného jmění soudem má právní následky běžné i u jiných řízení, jako např. překážku litispendence. Zvláštností však je, že navrhovatel nemůže svůj návrh vzít zpět bez souhlasu druhého manžela³³. Řízení o vypořádání společného jmění se řídí občanským soudním řádem, návaznost na ZŘS zde najdeme především ve vztahu k místní příslušnosti soudu. Místně příslušným soudem je zde soud, který rozhodoval o zániku manželství, a jestliže manželství ještě nezaniklo, je jím obecný soud účastníka (§ 9 odst. 2 OSŘ, § 383 ZŘS, § 84 a násl. OSŘ). Toto řízení lze zahájit pouze na návrh, na rozdíl od jiných řízeních týkajících se rodinně-právní problematiky³⁴.

V rámci soudního řízení se soud zaměřuje na vymezení veškerých aktiv i pasiv náležejících do společného jmění, jejich ocenění a spravedlivé rozdělení mezi (bývalé) manžele. Soud vypořádává pouze to jmění, které v době jeho rozhodování existuje a zároveň bylo součástí společného jmění manželů v okamžiku jeho zániku³⁵.

2.5.3. Disparita podílů při vypořádání společného jmění

Hlavní zásada provázející vypořádání společného jmění je rovnost podílů (bývalých) manželů. Rovnost se promítá do ceny podílu po rozdělení společného majetku včetně veškerých pasiv, vnosů a investic³⁶. Může však za splnění určitých situačních podmínek dojít k tomu, že podíly stejné nebudou, tzv. disparita podílů. Disparitu podílů primárně zakládají skutečnosti v § 741 odst. 1 písm. b) až f) OZ. Nejedná se o uzavřený výčet, judikatura dovodila i další důvody zakládající disparitu podílů, jimiž jsou např. to, že jeden z manželů vůbec nepečoval o společný majetek³⁷, jeden z manželů se choval extrémně nevhodně ve smyslu např. nadměrné konzumace návykových látek a časté nevěry, čímž docházelo k tomu, že druhý manžel velmi trpěl a byl na

³² ZUKLÍNOVÁ, M., PSUTKA, J.: *Spoluvlastnictví a společné jmění manželů*. Linde Praha a.s. Praha, 2012, s. 153.

³³ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 20. 6. 2013, sp. zn. II. ÚS 1860/12: „V řízení o vypořádání společného jmění manželů je vždy nutné, i přes výslovné znění § 96 odst. 4 OSŘ, zjišťovat stanovisko žalovaného ke zpětvzeti žaloby a zastavení řízení.“

³⁴ DVOŘÁK, J., SPÁČIL, J.: *Společné jmění manželů v teorii a judikatuře*, 3. vydání, Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2011, s. 217.

³⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 8. 2011, sp. zn. 22 Cdo 3110/2010.

³⁶ MELZER, TÉGL In MELZER, F., TÉGL, P., a kol. *Občanský zákoník – velký komentář*. Svazek IV. § 655-975 a související společná a přechodná ustanovení. Praha: Leges, 2016, s. 617,618.

³⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 3. 6. 2015, sp. zn. 22 Cdo 4276/2014.

správu společného jmění a starost o rodinu sám³⁸, jiný rozpor s dobrými mravy³⁹, nebo typicky domácí násilí⁴⁰ apod.

K tomu, aby soud přistoupil k disparitě podílů musí být dány důvodné okolnosti případu. Dle judikatury ke starému občanskému zákoníku platilo, že „jednání, která jsou v rozporu s § 18 zákona o rodině, resp. jednání, která lze podle obecného náhledu považovat za negativně ovlivňující vzájemné soužití manželů, mohou při vypořádání majetkového společenství manželů vést k úvaze o odklonu od rovnosti podílů, jestliže se významným způsobem promítají do hospodaření se společným majetkem nebo do péče o rodinu. Odklon od rovnosti podílů nebude dán jakýmkoliv negativním jednáním, ale pouze takovým, které se významněji promítá do majetkové sféry zákonného majetkového společenství manželů nebo do péče o rodinu.“⁴¹ Nový občanský zákoník již volí stran rovnosti podílů jinou formulaci, než volil starý občanský zákoník, neboť již neříká, že podíly při vypořádání musí být stejné, ale že jde o principiální rovnost se zohledněním různých hledisek jako jsou vnositelství, investice, důvody disparity aj. Přesto je judikatura vyjadřující se k disparitě podílů v souvislosti se starým občanským zákoníkem použitelná i dnes⁴². Byť zde hovořím primárně o disparitě podílů danou soudním rozhodnutím, nic nevylučuje, aby si disparitu podílů sjednali manželé v dohodě o vypořádání společného jmění⁴³.

Základní kategorie důvodů ke stanovení disparity soudy jsou (i) princip zásluhovosti, (ii) princip individuálních okolností, (iii) princip negativních okolností, (iv) domácí násilí, (v) nevěra⁴⁴. Stran zásluhovosti lze říci, že se tento princip uplatní, zapříčinil-li se jeden z manželů mimořádnými majetkovými zásluhami, což vedlo k nabytí majetku vyšších hodnot. Nejedná se však o zásluhovost v situacích, kdy jeden z manželů nepřináší do společného jmění žádné hodnoty či pouze velmi malé z důvodu péče o rodinu a druhý manžel, který o rodinu nepečuje (případně nikoli v takovém měřítku), tak logicky přináší hodnoty mnohem větší ve srovnání s prvním z

³⁸ KRÁLÍK, M.: *Judikatura NS: Parita a disparita podílů při vypořádání SJM (BSM)*. Soudní rozhledy 11-12/2012, s. 383 a násl.

³⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 11. 2012, sp. zn. 22 Cdo 1096/2011.

⁴⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 11. 12. 2012, sp. zn. 22 Cdo 3000/2011.

⁴¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 5. 3. 2012, sp. zn. 22 Cdo 3637/2010

⁴² Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. 11. 2018, sp. zn. 22 Cdo 2362/2018: „*Judikatura k disparitě podílů vytvořená v poměrech obč. zák. č. 40/1964 Sb. je v zásadě použitelná i při vypořádání společných jmění manželů podle o. z.*“

⁴³ KRÁLÍK, M.: *Judikatura NS: Parita a disparita podílů při vypořádání SJM (BSM)*. Soudní rozhledy 11-12/2012, s. 383 a násl.

⁴⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. 11. 2018, sp. zn. 22 Cdo 2362/2018.

manželů. Naopak tomu je, pokud jeden z manželů péči o rodinu naprosto zanedbával, pak je v souladu s dobrými mravy vhodné přikročit k disparitě podílů⁴⁵. Péče o rodinu nemůže jít tomu či onomu z manželů v žádném případě k tíži. Dále bych doplnila, že příčiny rozvratu nejsou zpravidla významné pro stanovení disparity. Významnými se stávají pouze, pokud měly významnější dopad na hospodaření manželů se společným majetkem⁴⁶.

Pod negativní okolnosti projevující se v manželství lze podřadit skutečnosti jako vyhýbání se práci jednoho z manželů⁴⁷, nevedení společné (resp. rodinné) domácnosti a s tím související oddělené hospodaření manželů⁴⁸, gamblerství či požívání návykových látek, nebo např. nevěra. Disparitu podílů však nezakládá „pouhý“ mimomanželský vztah, ale musí se k danému pojit další negativa⁴⁹, jako např. zmíněné příčiny rozvratu manželství viz výše, alkoholismus jednoho z manželů⁵⁰, zaviněné zadlužování společného jmění jedním z manželů⁵¹, jednání manžela vedoucí

⁴⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 11. 2012, sp. zn. 22 Cdo 1096/2011.

⁴⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 8. 2011, sp. zn. 22 Cdo 3110/2010.

⁴⁷ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 20.8.1965, sp.zn. R 70/65.

⁴⁸ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 20.6.2017, sp.zn. 22 Cdo 1973/2017; také Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 27.1. 2004, sp. zn. 30 Cdo 1342/2002.

⁴⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 19. 3. 2007, sp. zn. 22 Cdo 2921/2005: „*Vypořádací podíl jednoho z manželů na zaniklém společném jmění nelze snížit jen proto, že zjevnou příčinou rozvratu manželství byl jeho mimomanželský vztah.*“ A dále Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 23. 5. 2007, sp. zn. 22 Cdo 1112/2006.

⁵⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 5. 3. 2012, sp. zn. 22 Cdo 3637/2010.

⁵¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 3. 10. 2006, sp. zn. 22 Cdo 14/2006: „*S ohledem na konkrétní okolnosti případu nelze vyloučit možnost, aby soud v řízení o vypořádání SJM přikázal celý zůstatek společného dluhu účastníků (včetně jeho příslušenství) k úhradě každému z nich rovným dílem. Případné zavinění jednoho z účastníků na nadměrném zadlužení společného jmění manželů by se mělo odrazit v rozhodnutí soudu vyjádřením tomu odpovídající nerovnosti podílu účastníků na vypořádávaném společném jmění manželů.*“

ke zničení či jinému způsobu zániku věci⁵², domácí násilí⁵³, trest odnětí svobody⁵⁴ nebo např. neschopnost platit výživné⁵⁵. V praxi se právě setkáme s tím, že nejde o „jednu záležitost“, chování či právní jednání, které zakládá disparitu podílů, ale o součet negativ vnesených do manželství ze strany jednoho z manželů.

V soudní praxi se vyskytly i některé speciální případy disparity, které nejsou příliš časté či na první pohled zřejmé. Jedná se např. o porušení informační povinnosti manžela, kdy manžel záměrně vůči třetí osobě jednal tak, aby nabyl jistá aktiva do svého výlučného vlastnictví, byť správně měly být nabyty do společného jmění. Takové jednání je však nutné podřadit pod některé ze zákonných důvodů disparity, aby k němu bylo možné přihlédnout⁵⁶.

Nad výše uvedené důvody disparity uváděla starší judikatura navíc a) rozšíření společného jmění o dosud výlučný majetek jednoho z manželů a b) potřeby nezletilých dětí jako další argumenty pro disparitu podílů. Je otázkou diskuse, zda jsou tyto důvody použitelné i dnes, kdy důvod a) bychom snadno podřadili pod vnos a důvod b) lze zohlednit ve výživném nezletilých dětí.⁵⁷ V praxi soudy k disparitě přistupují spíše méně nežli více, což je ostatně i v souladu s judikaturou Nejvyššího soudu ČR vyjadřující zásadu, že disparita podílů je mimořádný prostředek vztahující se k opravdu závažným skutkovým okolnostem.

⁵² Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 8. 2011, sp. zn. 22 Cdo 3110/2010: „Podmínkou vypořádání věci v řízení o vypořádání společného jmění manželů je to, že v době rozhodnutí soudu existují a že v době zániku společného jmění tvořily jeho součást. Jen jestliže jeden z bývalých manželů nakládal s věcí v rozporu se zákonem, nelze k jeho protiprávnímu úkonu (je-li absolutně neplatný nebo byla-li řádně vznesena námitka relativní neplatnosti) přihlížet a věc je třeba zahrnout do vypořádání a zpravidla mu ji přikázat. Jestliže však věc ke dni vypořádání neexistuje a jeden z účastníků zavinił, byť i z nedbalosti, její zánik, nelze ji již do vypořádání zahrnout, je však třeba přihlédnout k této skutečnosti při stanovení výše podílu, neboť jde o pochybení při hospodaření se společným majetkem, snižující zásluhy na jeho udržení (§ 149 odst. 3 obč. zák.).“

⁵³ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 6. 2012, sp.zn. 22 Cdo 1137/2012.

⁵⁴ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. 7. 2014, sp. zn. 22 Cdo 1488/2013.

⁵⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 4. 2015, sp.zn. 22 Cdo 4435/2014.

⁵⁶ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky z 28. 1. 2021, sp. zn. 22 Cdo 2959/2020: „Porušení informační povinnosti uvedené v § 688 ObčZ zákon nespojuje s důsledky pro nabytí věci do společného jmění manželů, zejména tak, že by v důsledku jejího porušení bylo možno věc, nabytou jedním z manželů za majetek náležející do výlučného vlastnictví tohoto manžela, zařadit do SJM. O disparitě podílů by pak bylo možno uvažovat, jen pokud by porušení informační povinnosti upravené v § 688 ObčZ bylo možno podřadit pod některý ze zákonných důvodů disparity umožňujících.“

⁵⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. 11. 2018, sp. zn. 22 Cdo 2362/2018.

Navázáním na disparitu podílů bych ráda plynule přešla k ústřednímu tématu této práce – jednání manžela přesahujícímu rámec běžné správy společného jmění manželů.

3. Jednání manžela přesahující rozsah běžné správy společného jmění manželů

V této části diplomové práce se budeme zabývat situacemi, kdy jeden z manželů jedná bez souhlasu druhého ve věcech, které výrazně ovlivňují jejich společné jmění. V kontextu českého právního řádu bychom běžnou správu společného jmění manželů definovali jako každodenní rozhodování, které nevyžaduje zvláštní souhlas obou partnerů. Pokud jeden z manželů provede úkon, který přesahuje rámec této běžné správy, například prodá nemovitosti, uzavře významnou půjčku nebo učiní jiné závažné finanční rozhodnutí, může to vést k právním konfliktům a otázkám, zda bylo toto jednání oprávněné a jaký dopad bude takové jednání mít na společný majetek manželů. Právní úprava a judikatura v České republice poskytují rámec pro řešení těchto situací a ochranu práv obou manželů. Instituty, které se v takovýchto situacích nabízejí, si představíme v následujících kapitolách.

3.1. Institut relativní neplatnosti

Ochrana společného jmění manželů je ústředním pojmem jeho zákonné úpravy. Manželé mají právo, ať už společně nebo individuálně, usilovat o ochranu společného majetku vůči třetím stranám a taktéž se bránit proti jednání druhého manžela, která tento manžel učinil bez souhlasu druhého. Smyslem zákonných ustanovení stran podmínek správy společného jmění je nalezení jakési rovnováhy v rámci výkonu vlastnických práv obou manželů tak, aby správa společného jmění přispívala k uchování a rozvoji majetkových zájmů celé rodiny. Právní úprava správy společného jmění musí být tak dostatečně pružná, aby reagovala na měnící se potřeby rodiny, ale zároveň musí obsahovat silné ochranné mechanismy proti jednáním, která by společný majetek záměrně zmenšovala nebo využívala k uspokojování osobních potřeb třetích osob či jen jednoho z manželů, které však nejsou v zájmu rodiny.

Základním vodítkem pro rozhodování soudů v této oblasti je rovina běžných a neběžných záležitostí. Soudy zde obvykle kombinují subjektivní i objektivní pravidlo, kdy např. u prodeje nemovité věci bychom obvykle (z objektivního hlediska) řekli, že se jedná o věc mimo běžnou správu společného jmění, ale může se stát, že pro určité vysokopříjmové rodiny se jedná o každodenní záležitost (subjektivní hledisko). Stran dobré víry třetí strany se posuzuje, zda třetí strana mohla očekávat, že je k danému právnímu jednání potřeba souhlasu druhého manžela či nikoli. Zde vyvstává však otázka, jak má třetí strana zjistit, že daná osoba je vdaná/ženatý. Neexistuje totiž veřejný rejstřík, který by udával, zda je daná osoba v manželství. Dnes tuto informaci nevyčteme ani z občanského průkazu. Druhou otázkou je, existoval-li by takový veřejný

seznam, bylo by to pro manžele vůbec přínosem, či by to páry ještě více motivovalo manželství neuzavírat.

3.1.1. Souhlas druhého manžela – jeho forma a kdy je vyžadován

Zatímco v běžných záležitostech jednají manželé každý sám s tím, že jsou manželé z takovýchto jednání automaticky zavázáni společně a nerozdílně⁵⁸, v záležitostech přesahujících běžnou správu je zapotřebí vždy jednat společně – se souhlasem druhého manžela. Jakou formu musí takový souhlas mít, to uzákoněno není, a to ani v situacích, kdy se jedná o nakládání s nemovitými věcmi ve smyslu např. jejich prodeje, zatížení apod. Souhlas tak druhý manžel smí udělit víceméně v jakékoli formě, tj. konkludentně, ústně či písemně nebo například konkrétním jednáním. Taktéž ze zákona nevyčteme, zda souhlas musí být dán před učiněním konkrétního úkonu, ke kterému se souhlas dává, nebo současně s ním či stačí až po jeho učinění. Obecně tak můžeme říci, že časové hledisko zde, až na výjimku tříleté promlčecí lhůty⁵⁹, nehraje roli. Dodatečným udělením souhlasu manžel právní úkon v podstatě zhojí, nebo při nejmenším upevní, jelikož nedostatek souhlasu nečiní dané právní jednání automaticky neplatným. Takovým souhlasem *sui generis* bychom mohli označit jeho neudělení a zároveň nevznesení námitky relativní neplatnosti v rámci tříleté zákonné lhůty⁶⁰. To, že manžel udělí svůj souhlas ještě neznamená, že bude nutně stranou tohoto právního úkonu, pouze jej to zavazuje solidárně, přičemž předmět daného právního úkonu se nevyhnutelně stává součástí společného jmění manželů⁶¹.

Pakliže s daným právním jednáním manžel nesouhlasí, nestačí z právního hlediska jen vyjádřit svůj nesouhlas. Opomenutý či nesouhlasící manžel se dále musí aktivně dovolávat neplatnosti tohoto jednání⁶². K dovolání má manžel tříletou promlčecí lhůtu, která běží od

⁵⁸ HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., WESTPHALOVÁ, L. a kol.: *Rodinné právo*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015 s. 78.

⁵⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 13. 7. 2011, sp. zn. 22 Cdo 3450/2009; a dále rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 9. 2. 2011, sp. zn. 22 Cdo 1754/2009.

⁶⁰ DVOŘÁK, J., SPÁČIL, J.: *Společné jmění manželů v teorii a judikatuře*, 3. vydání, Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2011, s. 127. ISBN 978-80-7357-597-7.; A také rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. 6. 2001 sp. zn. 22 Cdo 1509/99.

⁶¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 12. 9. 2007, sp. zn. 31 Odo 677/2005: „*Splnění závazku náležejícího do společného jmění manželů, sjednaného jen jedním z manželů, nemůže věřitel v nalézacím řízení vymoci po druhém z těchto manželů; právo věřitele domáhat se při výkonu rozhodnutí nebo exekuci uspokojení závazku povinného manžela postižením společného jmění manželů tím není dotčeno.*“

⁶² Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 7. 8. 2018, sp. zn. 22 Cdo 1765/2018.

okamžiku, kdy se o daném právním jednání dozvěděl. Délka promlčecí lhůty vychází z § 586 a její počátek vyvodíme z § 619 odst. 1 a 2 OZ. Z hlediska soudního řízení je dále zapotřebí, aby manžel byl schopen doložit daný okamžik, kdy se o právním jednání druhého manžela dozvěděl, a taktéž, že s daným jednáním vyjádřil manželi nesouhlas, např. prostřednictvím SMS komunikace.

Zákon však počítá i s možností nahradit souhlas druhého manžela, nebude-li udělen, a to prostřednictvím rozhodnutí soudu v řízení o nahrazení projevu vůle. Nelze se ale obracet na soud v každé záležitosti, ve které se manželé neshodnou. Soud nahrazuje souhlas druhého manžela pouze ve výjimečných situacích, typicky je-li jeden z manželů neschopen souhlas udělit ze zdravotních důvodů, nebo je-li nezvěstný, či se jedná o záležitost mimořádně důležitou, neodkladnou a neopakovatelnou, kdy druhý manžel nedůvodně odmítá udělit s právním jednáním souhlas. Manželé však musí mít na paměti, že existuje-li soudní rozhodnutí na podkladě zákona, např. rozhodnutí o placení výživného na nezletilé děti, tak ustanovení o správě společného jmění se neužijí a dotyčný manžel se nemůže domáhat relativní neplatnosti právního jednání⁶³.

3.1.2. Jaké jsou následky absence souhlasu druhého manžela

Ve zkratce bychom mohli říct, že může dojít ke třem scénářům, kdy manžel neudělí s právním jednáním souhlas, tj. (i) manžel je nezvěstný, (ii) manžel nesouhlasí, (iii) manžel není schopen souhlas projevit. Možný postup manžela v případě neudělení či odmítnutí udělení souhlasu nastíněný výše, tj. vyjádření nesouhlasu vůči druhému manželi a aktivní domáhání se neplatnosti takového právního jednání, nestačí-li samotný nesouhlas, je zakotven v § 714 odst. 2 OZ když zní „*Jedná-li právně manžel bez souhlasu druhého manžela v případě, kdy souhlasu bylo zapotřebí, může se druhý manžel dovolat neplatnosti takového jednání.*“⁶⁴

Obecně platí, že dovolávat se neplatnosti může pouze ten, který ji sám nezpůsobil, tedy opomenutý či nesouhlasící manžel v souladu s § 6 odst. 2 OZ, podle kterého nikdo nesmí těžit ze svého nepoctivého či protiprávního jednání. V dřívější judikatuře se uplatňoval názor, že aktivní legitimaci k dovolání se neplatnosti mohou mít i osoby odlišné od manželů, mají-li na tom právní zájem. Dnes však takové závěry můžeme zamítnout a uzavřít, že nikdo jiný než manžel nemá právo se dovolávat neplatnosti právního jednání v záležitostech společného jmění manželů⁶⁵. Z

⁶³ Osobní konzultace s Mgr. Michalem Králíkem, Ph.D., soudcem Nejvyššího soudu ČR, ze dne 2. listopadu 2023.

⁶⁴ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, § 714 odst. 2.

⁶⁵ BIČOVSKÝ, J. HOLUB, M., POKORNÝ, M.: *Společné jmění manželů*. 2. vydání. Praha: Linde Praha, 2009, s. 126.

tohoto závěru lze vyvodit, že uplatnění relativní neplatnosti jedním z manželů představuje speciální institut ve vztahu k obecným ustanovením občanského zákoníku upravujících neplatnost.

Hovoříme-li však o obecných ustanoveních, musíme poukázat na určitou nesrovnalost, když občanský zákoník v této věci nepoužívá konzistentní terminologii. V oblasti správy společného jmění užívá slovesa „*dovolat se*“ relativní neplatnosti, ale v obecných ustanoveních jde o „*namítání*“ relativní neplatnosti (srov. § 714 odst. 2 OZ a § 586 OZ). Otázkou je, zdali jsou tyto pojmy opravdu zaměnitelné. J. Psutka je takto označuje⁶⁶, ale Nejvyšší soud ČR ve svém rozhodnutí usoudil jinak. Jedná se o rozhodnutí, byť historické, ale obsahem stále aktuální, kdy Nejvyšší soud ČR říká: „*aby nastaly účinky relativní neplatnosti právního úkonu, stačí i mimosoudní oznámení osoby úkonem dotčené, že se dovolává této neplatnosti, a nevyžaduje se tedy v každém případě výrok o neplatnosti rozsudkem soudu. [...] Účinky neplatnosti nastávají až v okamžiku, kdy projev oprávněného došel druhé straně, popřípadě ostatním subjektům právního úkonu.*“⁶⁷. Ve svém rozhodnutí z roku 2007 Nejvyšší soud ČR doplňuje, že „*Právo dovolat se relativní neplatnosti právního úkonu bylo vykonáno jak tehdy, bylo-li uplatněno žalobou (vzájemnou žalobou) podanou u soudu nebo námitkou v rámci obrany proti uplatněnému právu v řízení před soudem, tak i v případě, že bylo vykonáno vůči ostatním (všem) účastníkům právního úkonu jen mimosoudně.*“⁶⁸ Dovolat se neplatnosti právního jednání druhého manžela v souladu s judikaturou Nejvyššího soudu ČR tak můžeme vícero způsoby, nejen podáním žaloby, ale také vznesením námítky během obhajoby v již probíhajícím řízení, nebo dokonce ji lze uplatnit mimosoudně. Na prvních dvou způsobech, tj. podání žaloby a vznesení námítky, se shoduje i komentářová literatura⁶⁹. Stran mimosoudního vznesení námítky musíme zvážit, zda taková námitka jako samotná naplňuje zákonnou úpravu dovolání se neplatnosti, či zda vždy musí následovat soudní řízení. Z praktického hlediska je jasné, že v případech, kdy dojde k právnímu jednání bez souhlasu druhého manžela, přičemž ten svůj nesouhlas vůči manželce vyjádří a námitku mimosoudně proti němu uplatní, budou se manželé v této věci soudit vždy, když se nedohodnou. Rozhodnutí soudu je tak nevyhnutelným krokem v těchto záležitostech, ledaže by se manželé na

⁶⁶ PSUTKA, J. In: HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., WESTPHALOVÁ, L. a kol.: *Občanský zákoník II. Rodinné právo* (§ 655–975), 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2014, s. 209.

⁶⁷ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 22. 5. 1985, sp. zn. Cpj 13/85, překlad ze slovenského jazyka doc. JUDr. Michaela Hendrychová, CSc.

⁶⁸ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 15. 2. 2007, sp. zn. 21 Cdo 948/2006.

⁶⁹ ZUKLÍNOVÁ, M., ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník: komentář*. Svazek II. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. Komentáře (Wolters Kluwer ČR), s. 146, marg. č. 5.

daném právním jednání nakonec shodli, ať již způsobem jeho dodatečného odsouhlasení – konvalidace⁷⁰ anebo způsobem zneplatnění/neučinění daného jednání. Dále na základě jazykového či teologického výkladu bychom také došli k závěru, že žaloba je pouhou součástí dovolání se neplatnosti, nikoli však neodmyslitelnou či nutnou složkou. Všechny tři možnosti vznesení námítky tak lze dle mého názoru považovat za stejně silné.

3.1.3. Náležitosti uplatnění námítky relativní neplatnosti mimosoudně

Uplatňuje-li manžel mimoproceně námítku relativní neplatnosti, musí být učiněna v písemné formě a adresována do vlastních rukou nejen⁷¹ druhého manžela, ale i dané třetí osoby (nabyvatele věci)⁷². Stran obsahu musí manžel vylicít popis jednání, se kterým nesouhlasí tak, aby bylo jasné, jaké právní jednání druhého manžela má konkrétně na mysli, a dále připojit příslušná ustanovení občanského zákoníku včetně formulace vznesení námítky a výzvy k nápravě protiprávního stavu⁷³. Buť uplatněna mimosoudně, stále musí být námítka učiněna v tříleté promlčecí lhůtě od chvíle, kdy se manžel o právním jednání dozvěděl nebo dozvědět mohl⁷⁴. Bude-li uplatněna později, svědčí druhému manželi či třetí osobě účastné na právním jednání námítka promlčení. Formulace § 619 OZ, který zakládá počátek běhu promlčecí lhůty, v sobě skýtá jistá nebezpečí. Jelikož nežijeme v ideálním světě, stává se, že jeden z manželů, ať již svým přičiněním či nikoli, nemá náhled do jednání druhého manžela, či dokonce přístup k výpisům ze společného účtu nebo přehled nad společnými výdaji. Častěji je v takovém postavení žena, která se v průběhu manželství stará o společné děti, přičemž finance rodiny zajišťuje manžel. Manžel je pak ten, který má přístup do všech účtů, ke všem výpisům a financím. Problém nastane, jedná-li manžel bez souhlasu manželky ve věci přesahující běžnou správu společného jmění a manželka se dovolává neplatnosti takového právního úkonu. Vzhledem k informačnímu deficitu však nezjistí všechny příslušné účastníky, některého opomene a tříletá promlčecí lhůta uplyne. Dle komentářové literatury tímto

⁷⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 6. 2008, sp. zn. 21 Cdo 1723/2007.

⁷¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 31.1.2013, sp.zn. 33 Cdo 2582/2010: „Platí-li, že právní účinky dovolání se relativní neplatnosti nastávají dojitím tohoto projevu vůle všem subjektům relativně neplatného právního úkonu (všem účastníkům smlouvy), pak rovněž oni mohou (každý sám za sebe) namítat, že právo dovolat se relativní neplatnosti je promlčeno.“

⁷² VRCHA, P.: *Katastrální (a související) judikatura*. Praha: Linde Praha, a.s., 2001, s. 543.

⁷³ Rozsudek Okresního soudu pro Prahu – východ ze dne 8. 9. 2017, sp. zn. 6 C 159/2017-59.

⁷⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 8. 11. 2023, sp. zn. 22 Cdo 140/2023.

manželka zcela ztrácí možnost dovolat se neplatnosti právního jednání⁷⁵. Osobně souhlasím s tím, aby to takto šlo k tíži manžela, který, byť se o společné finance aktuálně nestará, tak by se měl informovat o jejich stavu. Nelze však k tomu přihlížet naprosto restriktivně, že každý z manželů má mít naprostý přehled o každé koruně a věci, které jsou součástí společného jmění.

3.1.4. Rozdíl mezi právním jednáním přesahujícím běžnou správu společného jmění a právním jednáním k převzetí dluhu do společného jmění manželů

V rámci uplatnění námitky relativní neplatnosti je třeba odlišovat, zda se jedná o případ, kdy bez souhlasu druhého došlo jedním z manželů k jednání přesahujícímu běžnou správu nebo kdy manžel vzal na sebe dluh (např. uzavřením zápůjčky). Narozdíl od prvního případu, kdy zákon poskytuje poškozenému manželovi dovolat se neplatnosti takového jednání, chrání v druhém případě opomenutého manžela zákon silněji tak, že se daný dluh součástí společného jmění ani nestane⁷⁶. Platí to pouze v případě, že se nejedná o obstarávání každodenních nebo běžných potřeb rodiny viz § 710 písm. b) OZ. Poškozený manžel se tak logicky neplatnosti daného jednání ani domáhat nebude, jelikož převzatý dluh nezasahuje do jeho majetkové sféry.

3.1.5. Uplatnění námitky relativní neplatnosti žalobou

Opomenutý manžel musí řádně zvážit, jakým způsobem bude žalobu ve spojení s námitkou relativní neplatnosti formulovat a jaký navrhne petit. Dříve totiž nebylo jasné, zda se vždy jedná o stejné řízení se stejným cílem, pokud poškozený manžel uplatňuje námitku neplatnosti. Někteří autoři tvrdili, že v určitých situacích lze žalovat na vydání věci, v jiných případech dojdeme k žalobě na plnění např. ve smyslu uplatnění nároku z bezdůvodného obohacení⁷⁷. V komentáři k občanskému zákoníku od M. Zúklínové⁷⁸ lze vyčíst, že se jedná o žalobu manžela na určení neplatnosti jednání druhého manžela. Pak bychom hovořili o žalobě na určení právního vztahu ve smyslu § 80 OSŘ, kdy se lze domáhat určení existence daného právního poměru pouze tehdy, je-li na tom naléhavý právní zájem.

⁷⁵ MELZER, F., TĚGL, P. a kol. Občanský zákoník: velký komentář. Svazek IV, § 655–975 a související společná a přechodná ustanovení. Praha: Leges, 2016, s. 367.

⁷⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 16. 7. 2008, sp. zn. 28 Cdo 2199/2008.

⁷⁷ BIČOVSKÝ, J. HOLUB, M., POKORNÝ, M.: *Společné jmění manželů*. 2. vydání. Praha: Linde Praha, 2009, s. 126.

⁷⁸ ZUKLÍNOVÁ, M., ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. Občanský zákoník: komentář. Svazek II. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. Komentáře (Wolters Kluwer ČR), s. 122–123, marg. č. 5.

Dále platí, že otázka neplatnosti může být vždy posouzena jako předběžná otázka např. v řízení o vypořádání společného jmění viz rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR „*Naléhavý právní zájem na určení, že určitá nemovitost náleží do SJM účastníků, může v průběhu řízení pominout, jestliže spornou otázku společného vlastnictví lze již řešit jako otázku předběžnou v rámci řízení o vypořádání SJM.*“⁷⁹ Proto je také důležité rozlišovat, zda řešíme neplatnost daného právního jednání před zánikem společného jmění (manželství) nebo až po. O naléhavý zájem jde „*jen tehdy, jestliže by bez soudem vysloveného určení, že právní vztah nebo právo existuje, bylo buď ohroženo právo žalobce nebo by se jeho právní postavení stalo nejistým. To znamená, že u žalobce musí jít buď o právní vztah (právo) již existující nebo o takovou procesní, případně hmotněprávní situaci, v níž by objektivně v již existujícím právním vztahu mohl být ohrožen, případně pro své nejisté postavení by mohl být vystaven konkrétní újmě.*“⁸⁰ Nejvyšší soud ČR se ale již v minulosti k žalobám na základě § 714 odst. 2 vyjádřil tak, že obecně naléhavý právní zájem není dán v těch případech, kdy lze žalovat na určení práva nebo na určení právního vztahu⁸¹. Podle Nejvyššího soudu má určovací žaloba především předběžný charakter, a proto ji není třeba podávat v případech, kdy již došlo k protiprávnímu jednání a kde je tak možné podat žalobu na plnění⁸². Finálně otázku určovací žaloby v této souvislosti rozřešil Nejvyšší soud ČR ve svém novém rozsudku sp.zn. 22 Cdo 3368/2022 ze dne 30.10.2023, jehož právní věta zní: „*Žaloba na určení neplatnosti smlouvy, která je (relativně) neplatná proto, že jeden z manželů jednal v tzv. neběžné záležitosti týkající se SJM bez souhlasu druhého manžela, není speciálním druhem určovací žaloby, nýbrž obecnou žalobou na určení ve smyslu § 80 OSŘ, u níž je třeba tvrdit a prokazovat naléhavý právní zájem; § 714 odst. 2 ObčZ totiž není zákonným zmocněním k podání žaloby, neboť k tomu, aby nastaly účinky tzv. relativní neplatnosti právního jednání, zákon nestanoví žádnou formu, a proto tak lze učinit nejen podáním žaloby, ale též pouze mimosoudně.*“⁸³ V souladu s judikaturou určovací žaloba dle § 80 OSŘ směřuje pouze k určení, zda daný právní vztah existuje či nikoli. Neurčuje však právní skutečnosti ve formě právních jednání a smluv. V praxi je nasnadě případným žalobcům doporučit, aby své petitivy formulovali řádně, a tedy jasně určili, že se domáhají určení existence resp. neexistence právního vztahu založeného smlouvou, případně, že se domáhají určení neplatnosti smlouvy ve smyslu právního vztahu a nikoli určení neplatnosti

⁷⁹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 3. 2010, sp. zn. 22 Cdo 506/2008.

⁸⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. 8. 2005, sp. zn. 26 Cdo 1391/2004.

⁸¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 2. 4. 2001, sp. zn. 22 Cdo 2147/99.

⁸² Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 3. 1997, sp. zn. 3 Cdon 1338/96.

⁸³ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 10. 2023, sp. zn. 22 Cdo 3368/2022.

smlouvy ve smyslu právní skutečnosti. Na soudcích je, aby žalobci, kteří špatně petit formulovali, byly poučeni ve smyslu § 43 OSŘ, budou-li vůbec schopni záměr žalobce ze žaloby vyvodit.

Soudní rozhodnutí u sporů na základě § 714 odst. 2 OZ jsou konstitutivní povahy, tj. zakládají neplatnost daného právního jednání a stanovují jeho neplatnost *ex tunc*. Soud v těchto řízeních vždy posuzuje, zda manžel neudělil souhlas z vážného důvodu, vážnost tohoto důvodu a zda je dané rozhodnutí v rozporu se zájmem rodiny. V této oblasti to soudci mnohdy nemají lehké. Například si představme situaci, kdy matka chce své dceři koupit koně, přičemž ježdění na koni je dceřin dlouholetý koníček. Otec však koně kupovat nechce, jelikož by na něj byly spotřebovány veškeré úspory rodiny. Na jednu stranu zde máme nákladnou koupi koně, která podstatně zasáhne do majetkové sféry rodiny. Na druhou stranu je koupě koně stále v zájmu rodiny. Soudce, který rozhoduje takové či obdobné případy, má před sebou nelehký úkol a na konec mu nezůstane nic jiného, než rozhodnout dle vlastního názoru.

Důkazní břemeno stran neudělení souhlasu logicky leží na manželi, který uplatňuje námitku relativní neplatnosti⁸⁴. Ale, vzhledem k tomu, že dokazovat, že „se něco nestalo“ (tzv. negativní skutečnost), je poměrně problematické, nahlíží na to soudy optikou, že dané může manžel dokázat i účastnickou výpovědí (např., že již spolu poslední tři roky nežijí, a tak je velmi nepravděpodobné, aby manžel udělil druhému souhlas s daným právním jednáním).

Stran nákladů řízení platí zásada úspěšnosti, tj. nárok na plnou náhradu nákladů má v řízení ten, kdo měl ve sporu plný úspěch a vice versa v souladu s § 142 OSŘ. Naopak soud nebude postupovat tak, že nárok na náhradu nákladů nenáleží ani jednomu z manželů, jak tomu bývá v rozvodovém řízení či řízení o vypořádání společného jmění. Otázkou však je, zdali je to opravdu účelné řešení, jelikož na jednu stranu, brání-li manžel nedůvodně určitému právnímu jednání, které je či bude výhodné pro rodinu, měl by „za *trest*“ uhradit náklady v podstatě zbytečného řízení. Na stranu druhou budou tyto náklady s největší pravděpodobností hrazeny ze společného jmění, takže se řízení vždy dotkne majetkové sféry obou manželů⁸⁵.

⁸⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 2. 2013, sp. zn. 22 Cdo 3108/2010: „*Důkazní břemeno ohledně neexistence souhlasu manžela s právním úkonem přesahujícím rámec obvyklé správy majetku ve společném jmění manželů, jímž byla prodána věc ve společném jmění manželů, tíží v řízení manžela, jenž se domáhá určení, že taková věc je pro absenci souhlasu druhého manžela a dovolání se relativní neplatnosti příslušného právního úkonu součástí společného jmění manželů.*“

⁸⁵ Osobní konzultace s Mgr. Michalem Králíkem, Ph.D., soudcem Nejvyššího soudu ČR, ze dne 2. listopadu 2023.

Uplatnění námitky musí být v souladu se základními principy soukromého práva, tj. včetně souladu s dobrými mravy. Není-li tomu tak, je uplatnění námitky relativní neplatnosti neplatné⁸⁶.

3.1.6. Zohlednění opomenutého manžela při vypořádání společného jmění

Nejvyšší soud dovodil ve vztahu ke starému občanskému zákoníku⁸⁷, že v situaci, kdy bývalí manželé vypořádávají společné jmění a jeden z nich poukáže na protiprávní jednání druhého, byť námitku neplatnosti nevznesl, je možné případnou újmu řešit prostřednictvím disparity podílů viz *„Jestliže tedy jeden z manželů jednal bez souhlasu druhého a v rozporu s § 145 odst. (...) I v tomto případě je třeba k těmto peněžním prostředkům přihlídnout při vypořádání, a to k tíži toho, kdo s nimi protiprávně nakládal.“*; rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. 2. 2011, sp. zn. 22 Cdo 1754/2009: *„Pokud se manžel relativní neplatnosti právního úkonu nedovolá, je předmětem vypořádání částka získaná za převod obchodního podílu, nikoliv hodnota tohoto podílu.“*⁸⁸ Výslovně tuto myšlenku Nejvyšší soud ČR potvrdil ve svém rozhodnutí ze dne 16.9.2013, kde uvádí : *„(...) nedovolání se relativní neplatnosti právního úkonu, kterým byla v tzv. neběžné záležitosti nakládáno s majetkem tvořícím součást společného jmění manželů, má za následek možné vypořádání toliko těch hodnot, které byly prostřednictvím platného právního úkonu (...).“*⁸⁹ Tuto judikaturu lze využít i v kontextu nového občanského zákoníku, přičemž dané potvrzuje a rozvíjí rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp.zn. 22 Cdo 3457/2018 ze dne 30.10.2018⁹⁰.

3.1.7. Posouzení ochrany opomenutého manžela v kontextu institutu relativní neplatnosti

V souvislosti s výše uvedeným se nabízí otázka, zda je aktuální ochrana opomenutého manžela vůbec dostatečná a jestli tato úprava vůbec motivuje ke vzniku společného jmění uzavřením manželství či naopak odrazuje páry k zachování majetkových vztahů prostřednictvím např. spoluvlastnictví či výhradního vlastnictví (kdy tím pádem manželství neuzavřou). Další

⁸⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 9. 2012, sp. zn. 22 Cdo 2401/2010.

⁸⁷ Zákon č.40/1964 Sb., občanský zákoník.

⁸⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 10. 2013, sp. zn. 22 Cdo 3128/2013.

⁸⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 16. 9. 2013, sp. zn. 22 Cdo 1326/2012.

⁹⁰ *„Předmětem vypořádání se v takových případech může stát toliko hodnota za takový majetek získaná (finanční částka získaná za převod movité či nemovité věci, obchodního podílu apod.), neboť ke dni rozhodování soudu o vypořádání SJM již taková věc netvoří součást SJM právě proto, že došlo k platnému právnímu jednání ohledně takové součásti SJM [srovnej např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 7. 8. 2018, sp. zn. 22 Cdo 1765/2018, ze dne 16. 9. 2013, sp. zn. 22 Cdo 1326/2012, či ze dne 9. 2. 2011, sp. zn. 22 Cdo 1754/2009“* Nebo také rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 24.1.2019, sp.zn. 22 Cdo 124/2019.

variantou potom může být zúžení či zrušení společného jmění tzv. předmanželskou smlouvou ve formě notářského zápisu.

Existují oblasti lidského života, kde se zdá být tato úprava velice nedostatečnou. Jako první můžeme zmínit faktické úkony manžela. Představit si pod tím můžeme výběr hotovosti z bankomatu. Zde ale nejde o žádné právní jednání, proto se nemůžeme domáhat jeho neplatnosti, pakliže manžel bude opomenut. Něco jiného představuje následné použití hotovosti např. v rámci uzavření kupní smlouvy a uhrazení kupní ceny. S případem výběru hotovosti si již judikatura poradila⁹¹, obdobných fatických úkonů bychom však byli schopni vyjmenovat více. V takových situacích se jako jediné řešení nabízí disparita podílů při případném vypořádání společného jmění.

Dále je poměrně problematické nakládání manžela s podílem v obchodní korporaci, který je součástí společného jmění. Opět je jasné, že manžel bez souhlasu druhého nesmí podíl zcizit. Jak si ale poradit s tím, že manžel prostřednictvím osobního výkonu práv jediného společníka zvýší základní kapitál společnosti a nechá třetí osoby převzít závazky k novému vkladu. Může se tak najednou stát z jediného společníka pouze minoritním společníkem, a byť platí, že výše základního kapitálu společnosti nemá ekonomický vztah s hodnotou podílu, společné jmění přesto zchudlo. Veškerá plnění za obchodní podíly nabývá společnost, nikoli společné jmění, a ta s tím také bez ohledu na opomenutého manžela dále nakládá. Manžel ale pouze vykonával svá práva společníka, nedocházelo k dispozici s obchodním podílem, souhlas druhého manžela tak nemůže být vyžadován. Obdobný případ řešil Nejvyšší soud ČR⁹², který usoudil, že se v této situaci bude primárně chránit společnost, případně nový společník namísto opomenutého manžela. Druhý manžel tak nezmůže nic, pouze může opět požadovat disparitu při vypořádání společného jmění.

Třetím příkladem nedostatečné ochrany manžela je nabytí věci v rámci insolvenčního řízení při prodeji mimo dražbu. Pakliže dochází ke zpeněžení majetkové podstaty dlužníka v souladu s § 289 insolvenčního zákona⁹³, a tedy prostřednictvím prodeje mimo dražbu, může se ke koupi přihlásit i kterýkoli z manželů. Pakliže vůči insolvenčnímu správci vystupuje tento manžel jako osoba nabývající majetek do výlučného vlastnictví, insolvenční správce nemá možnost, jak zjistit fakticitu jeho manželství. Platnost takové smlouvy, na základě níž došlo k prodeji věci manželovi, je možné žalobou napadnout u insolvenčního soudu maximálně do tří měsíců ode dne jejího zveřejnění. Jestliže se o koupi druhý manžel nedozví včas, již se nemá jak bránit.

⁹¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 14.8.2014 sp. zn. 22 Cdo 1160/2013.

⁹² Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 2. 2020 sp. zn. 22 Cdo 206/2020.

⁹³ Zákon č. 182/2006 Sb., insolvenční zákon, § 289.

Na jednu stranu lze namítat, že je „každý svého štěstí strůjce“, a tak máme být obezřetní s kým uzavíráme manželství. Já mám však za to, že nelze žít ve zdravém partnerském vztahu a zároveň vědět o každém kroku toho druhého nebo myslet vždy na všechny právní okolnosti svého jednání. Ne každé manželství je vydařené a společné jmění samo o sobě skýtá mnoho „prázdných míst“ stran zákonné úpravy a judikatury. Je tedy na každém posoudit, zda je ochotný vzít na sebe veškerá rizika manželství, či zda si svůj majetek bude chránit mimo něj.

3.2. Nadužívání u společného jmění manželů

Nadužíváním myslíme především užívání věci nad rámec svých práv nebo na úkor jiného. V každém případě se jedná o určitý exces při výkonu svých práv. Pakliže však každý z manželů má vlastnické právo ke společnému majetku jako celku, je vůbec možné hovořit o nadužívání? Vzhledem k tomu, že lidská vynalézavost nezná mezí, i v manželství se tato problematika vyskytuje.

V praxi se ve většině případů setkáme s tím, že je nadužívání společné věci jedním z manželů řešeno v rámci vypořádání společného jmění. Proces vypořádání je často složitý a náročný, obzvláště pokud jsou ve hře emoce a komplikované osobní vztahy. Rozvodové řízení je poměrně dlouhodobá záležitost a pakliže mají rozvádějící se manželé nezletilé děti, může k rozvodu dojít až za rok a půl či za dva roky. Během této doby mohou manželé, kteří již prakticky ukončili svůj vztah, vstoupit do nových partnerských vztahů.

Tento vývoj situace často vede k tomu, že manželé, kteří formálně ještě nejsou rozvedeni, ale již netvoří pár, nebudou bydlet ve stejné nemovitosti. Nový partner může být hlavním důvodem odstěhování se jednoho z manželů. Navíc je třeba zohlednit i závažnější situace, například pokud se jeden z manželů dopouští domácího násilí na druhém. V takových případech je nezbytné, aby manželé nesdíleli jednu domácnost. Oběť násilí se často musí odstěhovat pro svou vlastní bezpečnost. Takovéto situace jsou typické pro problematiku nadužívání, kdy jeden z manželů nemůže z různých důvodů užívat společnou věc, jakou je např. byt či dům.

Pakliže by se nejednalo o manžele v souvislosti se společným jměním, ale o vztah úplně právně jiný, např. spoluvlastnictví, řešila by se daná věc jako bezdůvodné obohacení. V takové situaci by se jeden spoluvlastník obohatil na druhém tím, že užívá společnou věc nad rámec svého vlastnického práva (podílu) a na úkor druhého vlastníka. Dle judikatury Nejvyššího soudu ČR však bezdůvodné obohacení mezi manželi existovat nemůže, neboť „*ustanovení § 451 odst. 1 obč. zák. vyjadřuje zásadu občanského práva, že se totiž nikdo nemá bezdůvodně obohacovat na úkor jiného. Bezdůvodné obohacení je chápáno jako závazek, z něhož vzniká tomu, kdo se obohatil, povinnost vydat to, o co se bezdůvodně obohatil, a právo toho, na jehož úkor k obohacení došlo,*

požadovat vydání toho, oč se povinný obohatil. Bezdůvodné obohacení je vyjádřeno i jako předmět, jehož se závazek z bezdůvodného obohacení týká, tedy jako majetkový prospěch získaný plněním jednak bez právního důvodu, dále z plnění na základě neplatného právního úkonu (absolutně i relativně), také plněním z právního důvodu, který odpadl, a majetkový prospěch z nepoctivých zdrojů. O obohacení jde tehdy, jestliže se plněním dostalo majetkové hodnoty tomu, komu bylo plněno, takže v jeho majetku se to projevilo buď zvýšením jeho aktiv nebo snížením jeho pasiv. (...) Práva, která zákon přiznává vlastníku věci, může mít k téže věci i více fyzických osob; tento stav je důsledkem uznávané plurality subjektů vlastnického práva. Zatímco podílové spoluvlastnictví charakterizuje spoluvlastnický podíl, který je vyjádřen ve zlomku, popřípadě procentem, a je hlavním kritériem míry účasti spoluvlastníka na právech a povinnostech ze spoluvlastnického vztahu, u společného jmění manželů není vztah mezi spoluvlastníky vymezen ideálním podílem; tento vztah může být vyjádřen jen ke dni zániku společného jmění, a to vypořádáním. Institut tzv. společného jmění manželů v zásadě vyjadřuje rovné postavení manželů a je určitým průlomem do individualizovaného vlastnického práva. Jestliže zanikne manželství, zaniká i společné jmění manželů. Zanikne-li společné jmění manželů, má se provést vypořádání. Právní vztahy bývalých manželů v přechodném období, které vzniká mezi zánikem společného jmění manželů a jeho vypořádáním, nejsou zákonem výslovně upraveny a je nutné posuzovat je obdobně podle předpisů o společném jmění manželů. Každému z bývalých manželů tak náleží právo k celé věci omezené jen stejným právem druhého bývalého manžela. Užívá-li tudíž bývalý manžel věc, která náležela do společného jmění manželů, k jehož vypořádání dosud nedošlo, nelze dovozovat, že se na úkor druhého z bývalých manželů bezdůvodně obohacuje; důvodem užívání je jeho vlastnické právo k (celé) věci⁹⁴. “ Jinými slovy, jestliže mezi manželi-spoluvlastníky věci nejsou podíly (společné jmění dle slov judikatury odpovídá tzv. bezpodílovému spoluvlastnictví), které by jasně stanovily rozsah jejich vlastnických práv, a namísto toho mají právo k celé věci jako takové, je vyloučeno, aby se jeden obohatil na druhém. Soudce Nejvyššího soudu ČR Mgr. Michal Králík, Ph.D. k bezdůvodnému obohacení mezi manželi říká „Bezdůvodné obohacení by mohlo mezi manželi jít v potaz, pokud mají manželé užívání dané věci upravené soudním rozhodnutím a fakticky dojde k tomu, že danou věc užívají obráceně, než jak soud rozhodnul. Řešit situaci prostřednictvím disparity podílů či náhrady škody je však jistota.⁹⁵“ S tímto názorem souhlasím.

⁹⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 11. 2008, sp. zn. 33 Odo 1229/2006.

⁹⁵ Osobní konzultace s Mgr. Michalem Králíkem, Ph.D., soudcem Nejvyššího soudu ČR, ze dne 2. listopadu 2023.

Manželům, kteří otázku nadužívání řeší, bych doporučila jít spíše cestou náhrady škody (pakliže se nerozvádí) anebo disparitou podílu (pakliže se rozvádí) viz dále.

Nemůže-li se manžel bránit prostřednictvím institutu bezdůvodného obohacení, musí tedy využít jiné prostředky práva k nápravě stavu. Nejvyšší soud ČR konstantně ve svých rozhodnutích dovozuje, že má poškozený manžel nárok na tzv. kompenzaci: „*i nadále tak platí, že pro vyloučení spoluvlastníka, jehož právo k věci se opírá o zaniklé, avšak nevypořádané SJM, musí být vážné důvody; takovým důvodem mohou být i konfliktní vztahy mezi účastníky. Je třeba přihlédnout i k tomu, že újma, která mu vyloučením z užívání vzniká, je kompenzována peněžním plněním, a že úprava užívání po zániku SJM má jen prozatímní povahu, zejména vedou-li účastníci spor o jeho vypořádání*⁹⁶.“ Tento judikát řešil především otázku sporu rozvádějících manželů, kteří oba chtěli bydlet v bytě, který měli ve společném jmění manželů. Nejvyšší soud ČR rozhodl, že je možné, aby jeden z manželů v daném bytě bydlel a druhému za to poskytoval finanční kompenzaci, pakliže druhý jej tedy obývat nemůže. Možnost obrany manžela požadavkem kompenzace v penězích lze tedy vztáhnout celkově na spory z nadužívání v rámci společného jmění.

Toto mé tvrzení potvrzuje Nejvyšší soud ČR ve svém rozhodnutí z roku 2018, ve kterém taktéž stanovuje jasné podmínky pro přiznání kompenzace, neboť „*jsou-li vztahy mezi účastníky zaniklého, avšak dosud nevypořádaného společného jmění manželů konfliktní, lze po zvážení všech okolností rozhodnout o tom, že společnou nemovitost bude užívat pouze jeden z manželů a druhému bude vyloučení kompenzováno v penězích. Nárok na takovou kompenzaci však není dán, jestliže tento manžel opustil dobrovolně společnou nemovitost před rozvodem manželství s jiným partnerem, úpravy užívání nemovitosti se nedomáhal a odmítl i jednání o způsobu užívání této nemovitosti. Okolnost, že v takovém případě musel vynaložit prostředky na náhradní bydlení, není významná*⁹⁷.“ Shrnu-li závěry Nejvyššího soudu ČR, aby měl manžel nárok na kompenzaci za nemožnost užívání společné věci proti druhému manželi, musí splňovat, že (i) se snažil s druhým manželem dohodnout na užívání společné věci, ale k dohodě nedošlo, (ii) nemůže z vážných důvodů (kterými dle Nejvyššího soudu ČR jsou např. i konfliktní vztahy) společnou věc užívat a vykonávat tak své vlastnické právo k věci, (iii) z nemovité věci neodešel dobrovolně, ale z donucení (a to z vážného důvodu viz podmínka (ii)), (iv) sám by chtěl danou věc užívat, např. se do předmětné nemovitosti vrátit, ale nemůže. Nejsilnějším důvodem z hlediska důkazního, je vyloučení z užívání společné věci soudním rozhodnutím.

⁹⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky z 29. 3. 2016, sp. zn. 22 Cdo 3922/2015.

⁹⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 4. 2018, sp. zn. 22 Cdo 910/2018.

Jak zdůrazňuje Nejvyšší soud ČR, pakliže se obrátím na soud s žádostí o soudní úpravu užívání společné věci manželů (v souladu s § 713 OZ), tak dané rozhodnutí soudu stran užívání společné věci má konstitutivní povahu, tj. vztahuje se od rozhodnutí do budoucna, nikoli však do minulosti, kdy jeden z manželů danou věc užívat nemohl⁹⁸. Nejvyšší soud ČR však nevyklučuje, že finanční kompenzace nebude řešena v rámci toho samého řízení. Taktéž navrhuující manžel musí mít na paměti, že soud může poměry manželů upravit jinak, než manžel navrhuje viz rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR: *„Řízení o úpravu užívání věci, jež náleží do dosud nevypořádaného společného jmění manželů a které má hmotněprávní základ v ustanoveních § 145 odst. 1 ObčZ a § 20 ZoR, je řízením, v němž soud může překročit návrh účastníků a upravit vztahy mezi nimi jinak, než navrhují, protože jde o případ, kdy z právního předpisu vyplývá určitý způsob vypořádání vztahu mezi účastníky (§ 153 odst. 2 OSŘ).“*⁹⁹

V souladu s judikaturou Ústavního soudu České republiky platí, že poškozený manžel v situacích nadužívání smí žádat po druhém náhradu škody¹⁰⁰. Domnívám se však, že pojem kompenzace dle judikatury Nejvyššího soudu ČR má stejnou funkci, ne-li dokonce stejný význam jako náhrada škody dle judikatury soudu Ústavního.

Problematika nadužívání je naštěstí poměrně kvalitně „prosouzená“, neboli takových případů se v praxi již vyskytlo tolik, že judikatura Nejvyššího i Ústavního soudu ČR je k tomuto tématu dostatečná. Na závěr této kapitoly bych ještě doplnila, že manžel, který se kompenzace za nadužívání společné věci druhým manželem bude domáhat, musí myslet na to, aby podmínky pro přiznání náhrady škody/disparity vyjádřené judikaturou co nejlépe naplnil a dokázal. Je proto

⁹⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 9. 2022, sp. zn. 22 Cdo 1739/2022: *„Podstata dovolání je v polemice s názorem odvolacího soudu, že konstitutivní rozhodnutí o úpravě užívání majetku v SJM nemůže působit zpětně. (...) Platí zásada, že konstitutivní rozhodnutí je svou podstatou nejen skutečností procesní, ale i hmotněprávní, neboť je důvodem vzniku nového, předtím neexistujícího hmotněprávního vztahu, popř. důvodem jeho změny nebo zániku. Jsou s ním proto spojeny nutně účinky ex nunc a pouze zákon by mohl stanovit něco jiného (...). V usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 3. 2020, sp. zn. 26 Cdo 3777/2019, se uvádí: „Rozhodnutí, jímž soud takové žalobě vyhoví, má totiž konstitutivní povahu, tj. je svou podstatou nejen skutečností procesní, ale i hmotněprávní, neboť je ve smyslu ustanovení hmotného práva samo teprve důvodem změny existujícího hmotněprávního vztahu (zde odlišného spoluvlastnického rozdělení domu na jednotky); jsou s ním proto spojeny nutně účinky ex nunc a pouze zákon by mohl stanovit něco jiného, což však v tomto případě neučinil“*

⁹⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 24. 11. 2009, sp. zn. 22 Cdo 4414/2007.

¹⁰⁰ Rozhodnutí Ústavního soudu ČR sp.zn. IV. ÚS 2404/18 ze dne 14. 5. 2019: *„K tomu ale pokládá za potřebné dodat, že v případech, kdy je jeden z manželů vyloučen z užívání společné věci, nelze vyloučit vznik peněžního nároku z jiného právního důvodu, např. náhrady škody.“*

důležité, aby manžel včas a řádně (prokazatelně) dal najevo svůj nesouhlas s (ne)užíváním dané věci.

3.3. Odklony majetku ze společného jmění jedním z manželů

3.3.1. Obecně k odklonům

I v této kapitole stále pracujeme se základním pojetím správy společného jmění manželů vymezeného v paragrafech 713 a 714 OZ. Takzvanými odklony máme zde na mysli všechny případy, kdy věc náležející do společného jmění z tohoto společného jmění zmizí zapříčiněním jen jedním z manželů, a tak s touto věcí druhý manžel nemůže nakládat. Typickým příkladem jsou peněžní prostředky, které jsou jedním z manželů neoprávněně vyvedeny ze společného bankovního účtu a následně použity k jiným účelům bez souhlasu druhého manžela.

V těchto situacích se manželé či soudy často nepotýkají s právní stránkou věci, neboť právní rámec je v tomto ohledu poměrně jasný. Problém však nastává ve skutkové stránce věci, konkrétně v jejím zjišťování a zajišťování důkazů. Dokazování toho, že jeden z manželů neoprávněně disponoval společnými prostředky, může být složité, zejména pokud neexistuje dostatečná dokumentace nebo svědci, kteří by potvrdili nelegitimní úkony jednoho z manželů.

Odklony ze společného jmění lze rozdělit do tří kategorií dle určité typizace případů, které se před českými soudy vyskytují, tedy (i) situace, kdy finance náležející do společného jmění, v tomto společném jmění nejsou, jelikož je jeden z manželů zcizil (utratil), a tak na první pohled není ve společném jmění manželů nic k vypořádání. Dále (ii) ve společném jmění manželů daná věc (i jiné majetkové hodnoty než finance) chybí, jelikož s nimi manžel naložil způsobem, který je v rozporu se zákonem. Na první pohled se zdá, že situace (i) odpovídá situaci (ii), níže však vysvětlím, že se jedná o typově odlišné situace, především z důvodu, že pracujeme jednou s financemi a podruhé i s ostatními aktivy ve společném jmění. V poslední řadě (iii) daná věc (typicky finance) existují v rámci společného jmění, oba manželé vědí kde jsou, avšak jeden z manželů k ní nemá přístup.

Stran první kategorie pojdme tedy pracovat s tím, že se jedná o společné finance. Do této první skupiny lze okrajově zařadit situace, kdy víme, kdo tyto finance utratil (jeden z manželů) a za co, resp. jakým způsobem. Především sem ale zařadíme případy, kdy jeden z manželů mlčí a druhý neví, kam se finance poděly. Tyto případy jsou ze všech tří kategorií nejsložitější¹⁰¹ nejen z hlediska právního posouzení, ale i dokazování a zjišťování skutkového stavu. Dokazovat různé

¹⁰¹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 23.10.2023, sp.zn. 22 Cdo 1860/2022.

finanční toky a jiné nakládání se společným jměním za dobu několik let nebo i desítek let zpět, je poměrně dosti obtížné. O to složitější to mají soudci, pakliže mají takové případy řešit a dojít k určitému spravedlivému závěru. Z tohoto důvodu judikatura přistupuje k závěru, že nelze, aby obecné soudy vypořádávali společné jmění manželů způsobem tzv. vyúčtovacího sporu¹⁰², kdy platí, že co bude manželi předloženo a prokázáno, to bude taktéž vypořádáno a zbytek soud nebude zajímat. Nejvyšší soud ČR doplňuje „*soudní praxe si je vědoma toho, že spory o vypořádání SJM v sobě často zahrnují velké objemy majetků, kde procesní právo a procesní pravidla nemají být směřována až k šikaně některého z účastníků řízení, ale musí být nastavena rozumná pravidla reflektující potřebu řádného zjištění skutkového stavu na straně jedné, ale respektující charakter sporů rozvedených manželů o vypořádání jejich majetku na straně druhé. Soudní praxe proto také často pracuje s úvahami založenými na „obvyklém běhu věci“ či na pravidlech, která jsou v obecné rovině typická pro manželská soužití.*“ Tudíž je zapotřebí k vypořádání společného jmění ze strany soudů přistupovat nikoli tak, že se zabýváme jen tím, co ke dni zániku společného jmění existuje, ale také tím, co již zaniklo. Je jasné, že nelze zacházet ani do jednoho extrému, soudy ale musí zajímat celé období od vzniku manželství po jeho zánik až do vypořádání společného jmění. Jinými slovy, byl-li ve společném jmění dluh a ke dni zániku společného jmění byl z poloviny splacen, vypořádávat se bude již jen tato polovina. Na druhou stranu, byl-li ve společném jmění automobil, který byl chvilku před rozvodem prodán, je nutné vypořádat i peněžní částku utrženou z prodeje automobilu.

Problematická se jeví otázka spotřebovaných peněz. Nejvyšší soud ČR ve svém nedávném rozhodnutí sp.zn. 22 Cdo 1860/2022 ze dne 23.10.2023 vyjádřil myšlenku, že v rámci vypořádání společného jmění lze zohlednit i spotřebované finance jedním z manželů na jiné záležitosti než týkající se rodinné domácnosti či manželů společně, pakliže se jedná o částky přesahující určitou běžnost této domácnosti. Jinými slovy, těžko bude manžel dokazovat, za co utratil 15.000,- Kč před deseti lety. Avšak došlo-li k útratě jednoho milionu u nízkopříjmové rodiny, tato částka již soudem řešena bude. Musíme si uvědomit, že soudci jsou obyčejní lidé jako každý z nás a tak si dokáží představit v kontextu příjmů a výdajů konkrétní rodiny, zda určitá částka (buď jeden milion korun) mohla být v určitém čase spotřebovaná či nikoli a zda tedy bude zařazena jako tzv. odklon do řízení o vypořádání společného jmění či ne.

¹⁰² Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 23.10.2023, sp.zn. 22 Cdo 1860/2022.

K první kategorii případů, tak lze uzavřít, že zákon nabízí manželé ochranu prostřednictvím nám již známé disparity podílů, případně námitky relativní neplatnosti pakliže se v těchto situacích jedná o jednání přesahující běžnou správu společného jmění¹⁰³.

Do druhé kategorie řadíme situace, kdy víme, že daná věc byla součástí společného jmění, avšak společné jmění určitým způsobem opustila a byla nahrazenou jinou věcí. Typicky se jedná o prodej věci. Problematickým však je dané opuštění společného jmění a nahrazení jinou věcí, jinými slovy došlo k zcizení v rozporu se zákonem. Jak bylo zmiňováno již mnohokrát výše, jedná se o typické situace pro námitku relativní neplatnosti. Dále se opomenutý manžel může bránit uplatněním nároku na náhradu škody. Judikatura je k tomuto způsobu odklonů značně bohatá. Zmínila bych zde klíčový judikát, který se uplatňuje ještě ke starému občanskému zákoníku, avšak Nejvyšší soud ČR jej cituje dodnes, a díky kontinuitě právní úpravy je tak stále aktuálním, tj. rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp.zn. 22 Cdo 4002/2011 ze dne 14.12.2011, jehož právní věta zní: *„Jestliže jeden z manželů po zániku BSM (bezpodílové spoluvlastnictví manželů, tedy společné jmění) prodal věc tvořící součást BSM třetí osobě na základě relativně neplatného právního úkonu, jehož neplatnosti se druhý z manželů nedovolá, je předmětem vypořádání toliko částka získaná za převod věci.*¹⁰⁴“ Lze tedy shrnout, že tzv. princip dvojí cesty zmíněný v kapitole výše se vztahuje ke všem věcem, které spadají do společného jmění, ať už se jedná o věci movité, nemovité či obchodní podíl apod. Tím spíše lze tyto závěry vztáhnout na finance¹⁰⁵. Nejvyšší soud tento rozsudek dále doplňuje tím, že se tento princip a s ním související obrana námitkou relativní neplatnosti, případně náhradou škody, uplatní nejen na protiprávní zcizení majetku jedním z manželů za trvání manželství, ale také po jeho zániku¹⁰⁶.

Jinak tomu je však u dluhů manželů v situaci, kdy dluh převzal pouze jeden z manželů bez souhlasu druhého a jedná se o záležitost přesahující běžnou správu. K tomu vyjádření Nejvyššího soudu ČR: *„Závazky převzaté jedním z manželů bez souhlasu druhého a přesahující míru přiměřenou majetkovým poměrům manželů nejsou neplatné, ale netvoří součást SJM a jsou výlučným závazkem manžela, který je převzal [k tomu srovnej rozsudek Nejvyššího soudu ze dne*

¹⁰³ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 30.10.2013, sp.zn. 22 Cdo 3128/2013.

¹⁰⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR z 14. 12. 2011, sp. zn. 22 Cdo 4002/2011.

¹⁰⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 20. 9. 2017, sp. zn. 22 Cdo 5/2016.

¹⁰⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 10. 2018, sp. zn. 22 Cdo 3457/2018: *„Dojde-li k platnému prodeji věci tvořící součást společného jmění manželů za trvání manželství, je předmětem vypořádání společného jmění částka za prodej získaná, nikoliv tzv. obvyklá cena takové věci zjištěná ke dni zániku společného jmění.“*

16. 7. 2008, sp. zn. 28 Cdo 2199/2008 (uveřejněný pod č. C 6 399 v Souboru)].¹⁰⁷“ Vzhledem k tomu, že se v takových situacích jedná o dluh ve výlučném vlastnictví pouze jednoho z manželů, aby se stal součástí společného jmění, museli by manželé rozšířit společné jmění manželů o tento dluh prostřednictvím notářského zápisu.

Stran třetí kategorie případů pojďme opět pracovat se situacemi týkajícími se společných financí manželů pro lepší názornost. Zařadíme sem tak případy, kdy manžel ví, že součástí společného jmění je určitý obnos peněz, dokonce ví i kde se nachází, avšak k němu nemá přístup. Často se tak děje u žen – manželek, které zůstávají delší dobu doma z důvodu péče o společné děti a finanční stránku rodiny zajišťuje pouze manžel. Ten má také jako jediný přístup k účtům, na kterých se společné finance nachází. Obecně platí, že nemám-li jako manžel k určité věci ve společném jmění přístup, mohu se u soudu domáhat přístupu k věci žalobou na úpravu užívání dané věci. Tak tomu však není v daném případě, jelikož nelze upravit užívání financí či jiných věcí, které chci zprostit existence (ať již útratou financí nebo prodejem dané věci). Dále nepřipadá v úvahu se domáhat úpravy pravidel správy stran společného jmění u soudu, jelikož taková pravidla se týkají celého společného jmění, nejen určitých financí na bankovním účtu. Nejvyšší soud ČR v takovémto případě dovedl¹⁰⁸ možnost domáhat se zúžení společného jmění manželů prostřednictvím soudního rozhodnutí, jelikož i takováto situace je závažným důvodem pro zákrok soudu dle § 724 odst. 1 OZ. V rámci správy společného jmění obecně platí pravidlo, že pokud manželé činí úkony či rozhodnutí, která se týkají třetích osob (v tomto případě banky), tak taková rozhodnutí zpravidla nelze činit bez jejich účasti¹⁰⁹. Tudíž nelze dané bance vnutit, aby zřídila manželce dispoziční právo k účtu manžela, byť se na účtu nachází prostředky ve společném jmění.

¹⁰⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 20. 9. 2017, sp. zn. 22 Cdo 5/2016.

¹⁰⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 1. 2021, sp. zn. 22 Cdo 3575/2020: „Řešení první otázky naznačuje již odvolacím soudem citované rozhodnutí Nejvyššího soudu, podle kterého důvodem pro zúžení SJM mohou být skutečnosti svou intenzitou způsobilé ovlivnit manželské majetkové společenství tak, že podstatným způsobem ztěžují využití či nakládání se společnými věcmi či právy, a to do té míry, že jsou způsobilé přivodit vznik závažné či těžko nahraditelné újmy na věci či právu, na právech jednoho z manželů, popřípadě i na společném majetku jako celku (odkazuje také na rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 22 Cdo 373/2015). Právě o takové skutečnosti se zjevně jedná: nejde o „prosté odnětí dispozice s účtem“, nýbrž o odnětí možnosti jakkoliv nakládat s finančními prostředky uloženými na účtu, mít o těchto prostředcích přehled, a konečně mít jakýkoliv vliv na to, jak žalovaný s prostředky na účtu naloží.“

¹⁰⁹ Osobní konzultace s Mgr. Michalem Králíkem, Ph.D., soudcem Nejvyššího soudu ČR, ze dne 2. listopadu 2023.

K problematice financí na bankovním účtu lze doplnit, že se nejedná o věc movitou, ale o pohledávku za peněžním ústavem, tzv. „specifické majetkové právo o určité hodnotě¹¹⁰“. K odklonům ze společného jmění je tak nutno blíže specifikovat, že samotný výběr hotovostních prostředků z bankovního účtu ještě nezakládá potřebu souhlasu druhého manžela, jelikož tyto prostředky neopouští pomyslnou bránu společného jmění. Avšak právní jednání, které po výběru hotovosti následuje ve smyslu útraty této hotovosti je již právním jednáním vyžadujícím souhlas (jedná-li se o neběžné záležitosti). Taktéž lze takto nahlížet na situaci, kdy budou finance z bankovního účtu přeposlány na účet třetí osoby¹¹¹. Tímto dojde k naložení s finančními prostředky ve smyslu správy společného jmění a tyto peníze opouští pomyslnou bránu společného jmění, a již je nasnadě vyžadovat s takovýmto právním jednáním souhlas druhého manžela.

Z výše uvedeného lze vyvodit obecné pravidlo stran správy společného jmění, tj. potřeba souhlasu druhého manžela je vždy, pakliže nakládám se společným jměním nad rámec běžných záležitostí a tedy je zde dán vztah obou manželů k danému právnímu jednání. Pakliže bráním majetek ve společném jmění oproti třetí osobě (uplatnění námitky relativní neplatnosti), již souhlas druhého manžela nepotřebuji, jelikož tato pomyslná linie nejde vůči druhému manželovi, ale na venek vůči třetí osobě / osobám¹¹².

3.3.2. Důkazní břemeno u odklonů společného majetku

Judikatura se k důkaznímu břemenu v případě odklonů vyjadřuje tak, že manžel, který se domáhá vypořádání vyvedených prostředků či věcí ze společného jmění druhým manželem musí prokázat pouze to, že (i) dané prostředky byly nabyty za trvání manželství a tudíž spadají do společného jmění a (ii) druhý manžel tyto prostředky vyvedl ze společného jmění (např. vybral z bankovního účtu) oproti (iii) nesouhlasu domáhajícího se manžela. Druhého manžela pak tíží povinnost důkazní stran naložení s těmito prostředky a zda byly ke dni zániku společného jmění spotřebovány či nikoli¹¹³. Pakliže druhý manžel nespolupracuje a odmítá sdělit, jak s prostředky

¹¹⁰ Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ČR ze dne 10. 5. 2007, sp.zn. 9 Afs 12/2007-43.

¹¹¹ Rozsudek ze dne 31. 3. 2009, sp. zn. 22 Cdo 3336/2006: „Dochází-li k převodu peněžních prostředků tvořících společné jmění manželů jedním z manželů z účtu jím zřízeného na účet třetí osoby, přičemž převodce ani druhý z manželů nemají k uvedenému účtu dispoziční právo, jedná se o správu majetku tvořícího společné jmění manželů.“

¹¹² Osobní konzultace s Mgr. Michalem Králíkem, Ph.D., soudcem Nejvyššího soudu ČR, ze dne 2. listopadu 2023.

¹¹³ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 3. 2013, sp. zn. 22 Cdo 2150/2011.

naložil, či jestli je má stále ve své dispozici, soud pracuje s domněnkou, že dané věci součástí společného jmění stále jsou a takto je vypořádá mezi manželi¹¹⁴.

Taktéž může dojít k situaci, že druhý manžel tvrdí, že byly dané prostředky spotřebovány na výdaje rodiny. Je-li tomu opravdu tak, o odklon se nejedná, avšak druhý manžel má povinnost prokázat, na co dané finance vynaložil. Soud taktéž přihlíží k výši tvrzených financí vynaložených na rodinu a porovnává je s běžnými náklady rodiny, zda vůbec jejich spotřebování rodinou bylo možné. Prokázalo-li by se, že finance byly spotřebovány na výživné nezletilých dětí, což je v praxi možné, jelikož k vypořádání společného jmění dochází až po úpravě poměrů k nezletilým dětem, nejedná se o vnos, investici či odklon. Zajisté zde však cítíme jistou nespravedlnost vůči druhému manželovi, ten má nárok na zohlednění takto vynaloženého výdaje ve vypořádání společného jmění prostřednictvím disparity podílů¹¹⁵.

3.3.3. Problematika informačního deficitu

Stran odklonů ze společného jmění to však častěji bývá mnohem komplikovanější, kdy jeden z manželů tuší, že někde se nějaké (opět nejčastěji) finanční prostředky nacházely, avšak netuší v jaké výši a kde, případně kam se ztratily a kdy. Základem je dokázat, že dané prostředky byly ve společném jmění manželů, např. stačí soudu říci, že víme o bankovním účtu manžela u konkrétní banky, neznáme však číslo účtu. To soudu nijak nebrání, jelikož si z peněžního ústavu číslo účtu a jeho výpis může vyžádat. V případech informačního deficitu na straně jednoho manžela, se soud obrátí na druhého manžela, aby dané informace doplnil. Pakliže je odmítá doplnit, jde to k jeho tíži vzhledem k tomu, že má vysvětlovací povinnost (viz § 688 OZ)¹¹⁶.

4. Srovnání úpravy ochrany manžela s úpravou ochrany spoluvlastníka

4.1. Stručné vymezení spoluvlastnictví

Spoluvlastnictví je vlastnické právo, které náleží vícero osobám k téže věci viz § 1115 odst. 1 OZ. Věcí máme na mysli vše, co „je rozdílné od osoby a slouží potřebě lidí“ (§ 489 OZ). Samotný spoluvlastnický podíl je tedy také věcí¹¹⁷. Spoluvlastnictví můžeme z hlediska teorie rozdělit na

¹¹⁴ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 10. 2013, sp.zn. 22 Cdo 3128/2013.

¹¹⁵ Osobní konzultace s Mgr. Michalem Králíkem, Ph.D., soudcem Nejvyššího soudu ČR, ze dne 2. listopadu 2023.

¹¹⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR z 29. 1. 2014, sp. zn. 22 Cdo 2851/2013.

¹¹⁷ NOVOTNÝ, P., NOVOTNÁ, M., KEDROŇOVÁ, K., a kol. *Nový občanský zákoník; vlastnictví a věcná práva*, s. 80.

ideální a reálné. V rámci ideálního spoluvlastnictví, mají jednotliví spoluvlastníci vlastnické právo k celé věci, avšak vlastnické právo jednoho spoluvlastníka je omezeno vlastnickými právy ostatních spoluvlastníků. Ideální spoluvlastnictví je v tomto velmi podobné společnému jmění. U reálného spoluvlastnictví však dochází k reálnému rozdělení věci ve smyslu, že každý ze spoluvlastníků užívá pouze konkrétně určitou část společné věci. V občanském zákoníku však nalezneme úpravu pouze spoluvlastnictví ideálního¹¹⁸ viz znění § 1117 OZ „Každý spoluvlastník má právo k celé věci. Toto právo je omezeno stejným právem každého dalšího spoluvlastníka.“

Základní zásadou procházející celou úpravu spoluvlastnictví je, že nikdo nemůže být nucen setrvat ve spoluvlastnictví, a tak může vždy (až na výjimku nevhodné doby) žádat o oddělení nebo zrušení spoluvlastnictví (viz § 1140). Pakliže mám spoluvlastnický podíl k věci a již nechci ve spoluvlastnictví setrvat, můžu podíl zcizit. V rámci společného jmění ale bez jisté součinnosti druhého manžela ze společného jmění „nevystoupím“.

Spoluvlastnictví vzniká na rozdíl od společného jmění na základě smlouvy, rozhodnutím soudu i ze zákona¹¹⁹. Druhy spoluvlastnictví lze vymezit jako podílové, bytové (§ 1158 a násl.), přídatné (§ 1223 a násl.) a společenství jmění. Posledním druhem je právě společné jmění manželů, proto lze říci, že společné jmění manželů je zvláštní úpravou spoluvlastnictví. Protože se jedná o jmění, jsou do něj zahrnuty aktiva i pasiva¹²⁰.

Dle § 1121 OZ platí, že „každý ze spoluvlastníků je úplným vlastníkem svého podílu.“ Tímto zákon zaručil ochranu spoluvlastníka a jeho jmění tím, že smí rozhodovat o svém podílu dle své vůle. Jelikož práva jednoho spoluvlastníka končí tam, kde začínají práva druhého spoluvlastníka, není možnost dispozice s podílem naprosto neomezená viz § 1123 OZ, kdy spoluvlastník nesmí se svým podílem jednat tak, že způsobí újmu ostatním spoluvlastníkům. Velikost podílu určuje, jakou měrou se spoluvlastník účastní na vytváření společné vůle k dané věci¹²¹. Zde narážíme na podstatný rozdíl od společného jmění, ve kterém za a) nejsou podíly a za b) jsou si manželé vždy naprosto rovni, nejen v majetkových právech. Zároveň je spoluvlastnický podíl vždy ideální, jinými slovy jej nelze „přiradit“ ke konkrétní části společné věci. V podstatě velikost podílu říká, jak velký vliv má spoluvlastník na společnou věc. Samostatně smí nakládat pouze se svým podílem. V rámci manželství smí manžel nakládat se vším, co je součástí společného jmění. Sám,

¹¹⁸ SPÁČIL, J. a kol. *Věcná práva, katastr nemovitostí a správa cizího majetku*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022, s. 127.

¹¹⁹ KINDL, M., ROZEHNAL, A. *Nový občanský zákoník. Úskalí věcných práv*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2015, s. 115.

¹²⁰ ZUKLÍNOVÁ, M. *Věcná práva v kostce*. Praha: Linde Praha, a. s., 2014, s. 62-63.

¹²¹ PLECITÝ, SALAČ, BAJURA a kol. *Úvod do studia občanského práva*, s. 203.

bez souhlasu druhého, pouze v běžných záležitostech, jinak (se souhlasem druhého) smí nakládat se všemi věcmi i v neběžných záležitostech.

4.2. Úprava ochrany spoluvlastníka při správě společné věci

Správa společné věci je zde v užším smyslu než správa společného jmění manželů. Zahrnuje totiž veškerá rozhodnutí nebo opatření, ať již právní, ekonomická nebo faktická (např. užívání věci), ale nesmí se jednat o nakládání s touto společnou věcí. Do správy společného jmění zahrnujeme naopak i nakládání se společnou věcí. Podle toho ji lze také rozřadit na správu běžnou a správu přesahující určitou běžnost. U spoluvlastnictví tak platí, že dokud se nejedná o nakládání se společnou věcí, mohou více méně vlastníci jednat sami. Pakliže se jedná o nakládání se společnou věcí, které bychom ve slovníku společného jmění mohli označit jako správa přesahující běžné záležitosti, již je zapotřebí souhlasu všech. Typicky bychom pod nakládání tedy zahrnuli prodej společné věci. Nesouhlasí-li však menšinový spoluvlastník s prodejem společné věci, převedou se na kupce pouze podíly spoluvlastníků, kteří s prodejem souhlasili¹²². Takto by to v manželství ale nešlo. Jedná-li se o správu věci ve společném jmění, která je nad míru běžnosti, musí s tím souhlasit oba manželé. Jinak svědčí opomenutému manželovi právo námitky relativní neplatnosti. Občanský zákoník tak obecněji rozděluje (běžnou) správu dle § 1128 odst. 1 OZ a rozhodování o významných záležitostech dle § 1129 odst. 1 OZ (mimořádnou správu)¹²³. Dle starší, ale stále aktuální judikatury, pod běžnou správu zařadíme např. nájem, pacht, zrušení nájmu, běžné investice ve formě údržby, opravy či drobné úpravy aj¹²⁴. Dále lze správu ve spoluvlastnictví dělit podle zákonné většiny hlasů potřebné k odsouhlasení daného záměru. Od toho se také odvíjí míra ochrany spoluvlastníka. Stejně jako u společného jmění, judikatura se nepřiklání k formulaci obecných závěrů, pomocí kterých by byly nastaveny situace, které do běžné správy spadají, a které nikoli. Vždy záleží na individuálním posouzení dané věci.

Obecně platí, že menšinová spoluvlastníka nemohou být vylučováni z rozhodování o společné věci většinovým spoluvlastníkem (§ 1126 odst. 1 OZ)¹²⁵. Většinový spoluvlastník musí poskytnout

¹²² SPÁČIL, J. a kol. *Věcná práva, katastr nemovitostí a správa cizího majetku*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022, s. 134-135.

¹²³ REMEŠ, J. § 1126. In: PETROV, J., VÝTISK, M., BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. 2. vydání, Praha: C. H. Beck, 2019, s. 1210.

¹²⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 9. 2012, sp. zn. 22 Cdo 125/2011 ve spojení s: Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 3. 2003, sp. zn. 22 Cdo 1300/2001.

¹²⁵ REMEŠ, J. § 1126. In: PETROV, J., VÝTISK, M., BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. 2. vydání, Praha: C. H. Beck, 2019, s. 1210.

menšinovým vždy prostor k vyjádření, má-li v plánu se společnou věcí jakkoli nakládat¹²⁶. Obdobný názor o povinnosti informovat menšinového vlastníka stran investic do společné věci vyslovil Nejvyšší soud ČR viz „*Předpoklad rozhodnutí většinového spoluvlastníka o investicích do společné věci zavazujícího menšinového spoluvlastníka zahrnuje informovanost menšinového spoluvlastníka o druhu a výši uvažovaných investic. Splnění informovanosti z hlediska konkretizace zamýšlených nákladů a jejich výše je nutno posuzovat v poměrech konkrétních případů. Nebude nezbytné vždy bezvýjimečně trvat na tom, aby rozsah a výše investic byly menšinovému spoluvlastníku předestřeny do nejmenších podrobností zejména tam, kde se má jednat o investice či náklady rozsáhlé nebo takové, kde jejich konkrétní rozsah a podoba mohou záviset na jednotlivých dílčích technických či technologických postupech při jejich provádění.*“¹²⁷ Byť menšinový vlastník s rozhodnutím většinového nic moc nezmůže, má možnost vystoupit ze spoluvlastnictví, jestliže není spokojen se směřováním společné věci a nedošlo-li k tomu, že o nakládání se společnou věcí nevěděl.

Pakliže s rozhodnutím většinového spoluvlastníka nebo většiny hlasů nesouhlasí z důležitých důvodů, např. došlo k nespravedlivému rozhodnutí, které porušuje základní práva menšinového spoluvlastníka, může se dotčený spoluvlastník domáhat ochrany u soudu¹²⁸. Taktéž má právo na soudní ochranu v případě porušení dobrých mravů¹²⁹. Soudy však v daných záležitostech budou jednat pouze, uplatní-li dotčený spoluvlastník jeden ze speciálních žalobních návrhů, např. návrh dle § 1129 odst. 2 OZ.

4.2.1. Ochrana spoluvlastníka v rámci běžné správy

V rámci běžné správy společné věci, rozhodují spoluvlastníci prostou většinou, tj. většinou hlasů přítomných spoluvlastníků. Síla hlasu, mohu-li to tak nazvat, se odvíjí od velikosti podílu spoluvlastníka (viz § 1128 odst. 1 a § 1122 OZ). Jak jsme zmínila výše, došlo-li by k extrémní situaci, kdy je rozhodnutí většiny v rozporu s dobrými mravy nebo základními právy menšinového vlastníka, mají nesouhlasící spoluvlastníci určitou pojistku ve formě soudní ochrany¹³⁰.

Co se týče soudní ochrany v rámci běžné správy, platí pravidlo týkající se právních účinků rozhodnutí spoluvlastníků dle § 1128 odst. 2 a 3 OZ ve spojení s § 1126 odst. 1 OZ. Žádný

¹²⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 7. 2013, sp. zn. 22 Cdo 4079/2011.

¹²⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. 5. 2019, sp. zn. 22 Cdo 2288/2017.

¹²⁸ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 21. 10. 2008, sp. zn. IV. ÚS 1735/07.

¹²⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 6. 2010, sp. zn. 22 Cdo 3038/2008.

¹³⁰ KINDL, M., ROZEHNAL, A. *Nový občanský zákoník. Úskalí věcných práv*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2015, s. 738.

spoluvlastník tak při rozhodování o společné věci nesmí být opominut, všichni musí být řádně vyrozuměni, jinak se rozhodnutí stává neplatným¹³¹. Výjimku tvoří pouze neodkladné záležitosti. Opomenutý spoluvlastník má následně právo obrátit se na soud, aby určil, že dané jednání je vůči němu neúčinné, a to do 30 dnů od chvíle, kdy se dozvěděl o daném rozhodnutí.

Dojde-li k tzv. užívací kolizi, tj. že některý ze spoluvlastníků brání jinému v užívání společné věci, náleží poškozenému negatorní žaloba v souladu s vyjádřením Nejvyššího soudu ČR: „*Řešení otázky, kdy spoluvlastníkovi náleží negatorní žaloba a kdy se má domáhat uspořádání poměrů mezi účastníky, záleží na individuálním posouzení konkrétní věci. V zásadě platí, že spor o způsob užívání věci je sporem z její správy; ruší-li však spoluvlastník užíváním věci právo jiného spoluvlastníka, aby v rámci jeho podílu užíval společnou věc, aniž by způsob užívání věci byl upraven právním jednáním nebo rozhodnutím soudu, může se rušený bránit i negatorní žalobou.*“¹³²

Dále má poškozený či opomenutý spoluvlastník možnost využít žalobu dle § 1130 OZ, v rámci které navrhne soudu, aby problematické rozhodnutí zrušil. Byť se tato žaloba týká spíše správy mimořádné, zajisté se najdou situace, kdy je využitelná i v rámci běžné správy¹³³.

4.2.2. Ochrana spoluvlastníka v rámci mimořádné správy

Vzhledem k tomu, že v rámci mimořádné správy spoluvlastníci již nejednají o běžných záležitostech, je quorum pro dané nakládání s věcí ztíženo na dvoutřetinovou většinu všech hlasů (srov. § 1129 odst. 1 a § 1126 odst. 2 OZ). V tomto případě jsou menšinoví vlastníci lépe chráněni (pakliže většinový vlastník nemá dvě třetiny hlasů).

Stran soudní ochrany můžeme zmínit řízení dle § 1129 odst. 1 poslední věta OZ, kdy je možno, aby o dané věci rozhodoval soud, nedosáhne-li spoluvlastník kvalifikované většiny¹³⁴. Z logiky věci se musí jednat o záležitosti důležité, na které se spoluvlastníci nejsou schopni shodnout, a proto vstupuje do sporu soud¹³⁵. Jedná se prakticky o nahrazení projevu vůle dle § 161 odst. 3 OSŘ.

¹³¹ VYCHOPEŇ, M., § 1128. In: ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek III (§ 976 až 1474)*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2022, s. 401.

¹³² Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 1. 2018, sp. zn. 22 Cdo 4995/2017.

¹³³ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. 10. 2017, sp. zn. 22 Cdo 192/2017.

¹³⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 1. 2017, sp. zn. 22 Cdo 2792/2016.

¹³⁵ REMEŠ, J. § 1126. In: PETROV, J., VÝTISK, M., BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. 2. vydání, Praha: C. H. Beck, 2019, s. 1214.

V opačném případě přehlasovaný spoluvlastník má možnost bránit se dle § 1129 odst. 2 OZ, ať již v podobě zrušení rozhodnutí nebo dočasného zákazu jednat dle napadeného rozhodnutí. To vše ve lhůtě třiceti dnů. Také zde platí, že nebudou-li o rozhodnutí vyrozuměni všichni spoluvlastníci, je dané rozhodnutí neplatné¹³⁶.

V případě, kdy by mělo dojít k zatížení nebo k zrušení zatížení společné věci ve smyslu zástavního práva či věcných břemen, vyžaduje zákon dokonce souhlas všech vlastníků¹³⁷ (viz § 1132 OZ). Dále je jednomyslnost zákonem vyžadována u rozhodnutí, která omezují spoluvlastníky na dobu delší deseti let, typicky nájem či pacht¹³⁸. V těchto věcech se spoluvlastníci nemohou bránit soudně, nedosáhnou-li jednomyslnosti¹³⁹.

Dovoluji si tvrdit, že ochrana spoluvlastníka je ve srovnání s ochranou manžela výrazně komplexnější a robustnější. Úprava právního postavení a podílu spoluvlastníka přináší řadu výhod, které nejsou dostupné v rámci společného jmění. Oproti tomu právní úprava společného jmění je dle mého názoru méně flexibilní a mnohem komplikovanější, což může vést k závažnějším sporům mezi manžely. Z těchto důvodů si nejsem jista, zda aktuální právní úprava dostatečně motivuje k uzavření manželství. Současná úprava nemusí poskytovat potřebné právní jistoty a ochranu, které by byly atraktivní pro potenciální manžele, což může mít za následek menší zájem o uzavírání manželství.

¹³⁶ VYCHOPENĚ, M., § 1128. In: ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek III (§ 976 až 1474)*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2022, s. 404.

¹³⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 2. 2014, sp. zn. 22 Cdo 2552/2013.

¹³⁸ KRÁLÍK M., § 1132. In: SPÁČIL, J., a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976-1474)*, 2. vydání, s. 604.

¹³⁹ KRÁLÍK M., § 1132. In: SPÁČIL, J., a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976-1474)*, 2. vydání, s. 606.

5. Závěr

Tato práce se věnovala aktuálním problematickým otázkám společného jmění manželů a ochraně manžela v případě, kdy jeden z nich nakládá se společným majetkem v rozporu se zákonem. Taktéž jsem srovnala úpravu společného jmění a ochranu manžela s ochranou spoluvlastníka ve spoluvlastnictví, které v podstatě odpovídá společnému majetku nesezdaných párů. Snažila jsem se vymezit, v čem spočívají výhody a nevýhody společného jmění, případně spoluvlastnictví, a mimo jiné si odpovědět na otázku, proč páry stále méně uzavírají manželství. Došla jsem k následujícím závěrům.

Zatímco majetek manželů je podřazen jedinému režimu, tedy společnému jmění manželů, majetek partnerů (nesezdaných párů) se může vyskytovat ve třech různých režimech: spoluvlastnictví partnerů, výhradní majetek jednoho partnera a výhradní majetek druhého partnera. Ačkoli se na první pohled zdá, že úprava majetku nesezdaných párů je jednodušší, v praxi dle mého názoru tato problematika vytváří mnohem složitější situace.

Významný rozdíl mezi oběma variantami je patrný již za trvání vztahu. Většinou se partneři nebo manželé dokážou dohodnout na otázkách majetku, ale mohou nastat komplikovanější situace, například vynaložení majetku na podnikání, které již vedou k neshodám. V partnerském vztahu je to dle mého jednodušší, protože pokud se nedohodnou na využití společného majetku, může partner využít svůj výlučný majetek včetně svého příjmu. Tato možnost se v manželství nabízí pouze výjimečně, jelikož v neběžných záležitostech je potřeba souhlasu obou manželů nehledě na to, že příjem jednoho či druhého manžela náleží do společného jmění. Dále mají partneři výhodu v tom, že si mohou dohodou vymezit, které věci patří komu a jaké jsou jejich podíly. U manželství patří celé věci oběma manželům zároveň, což přináší své pro i proti při případném rozvodu.

Dalším typickým problémem, na kterém bych demonstrovala své závěry, je např. spoluvlastnictví automobilu. Zatímco ve společném jmění je automobil automaticky nabýván do společného vlastnictví nehledě na to, zda jsou uvedeni na kupní smlouvě oba manželé nebo ne, u spoluvlastnictví může být těžké dokázat historický úmysl nabytí do společného vlastnictví, pakliže na kupní smlouvě je pouze jeden z partnerů a registrovaným vlastníkem vozidla taktéž vždy jen jedna osoba. V oblasti financí je situace podobná: u partnerů je vše, co mají na svých účtech, každého z nich. U manželů náleží prostředky na jednotlivých účtech oběma manželům, byť jsou vedeny na jméno pouze jednoho z nich.

Pokud se zaměříme na dluhy, aktuální legislativa poněkud zúžila rozsah dluhů, které spadají do společného jmění manželů. Přesto se mi úprava dluhů zdá více riziková u manželů než u partnerů. Nevýhodou zde je poměrně široká ochrana věřitelů v rámci společných dluhů, kdy dluh

jednoho z manželů může významně zasáhnout do majetkové sféry druhého. Dluhy, které tak vzniknou během trvání manželství, jsou součástí společného jmění, pokud nejsou zahrnuty do některé ze zákonných výjimek. U partnerů k takovému závěru nedojdeme. Jelikož nemají společné jmění, mohou společné dluhy vzniknout jen tehdy, když je oba a vědomě převezmou. Právní úprava jmění manželů na rozdíl od úpravy aktiv i pasiv partnerů je tak zcela odlišná.

Na základě výše uvedeného lze dojít k závěru, že právní úprava manželského majetkového práva, která je poměrně komplexní, poskytuje na jednu stranu manželům vysokou míru jistoty ohledně jejich majetkových vztahů. Zákon naprosto jasně určuje, co patří do společného jmění a jaká pravidla platí pro správu tohoto majetku. Institut společného jmění manželů navíc zajišťuje určitý stupeň rovnoprávnosti mezi manžely, což může být obzvláště přínosné pro toho z manželů, který dosahuje nižších příjmů. Výhodou je také poměrně detailní úprava vypořádání společného jmění. Vždy je nutné zmínit i druhou stranu mince. Ne každému může úprava společného jmění vyhovovat, přičemž přizpůsobit si společný majetek dle svých představ je finančně i administrativně náročné. To může mnohé páry odradit od uzavření manželství. Mnoho lidí ani netuší, že mají možnost si své majetkové záležitosti v manželství upravit odlišně od zákona.

Přestože úprava aktiv a pasiv partnerů je značně méně detailní, vidí v tom většina párů dle mého určitou svobodu a nezávislost, byť se vyskytují ve vyšší právní nejistotě. Většina partnerů své majetkové vztahy ani neupravuje dohodou, což může vést ke komplikacím v případě rozchodu. Stejně tak je znevýhodněn partner s nižším příjmem oproti manželce. Najít shodu na užití výlučného majetku jednoho z partnerů na věc, která má za cíl zlepšit životní úroveň oběma, může být komplikované.

Na úplný závěr lze konstatovat, že právní úprava majetkových vztahů manželů i partnerů má svá negativa i pozitiva. Nicméně právě složitá úprava společného jmění a jeho vznik automaticky ze zákona při uzavření manželství (pominu-li předmanželské smlouvy) představují dle mého důvody, proč se někteří partneři rozhodnou manželství neuzavřít.

Seznam zkratk

OZ – Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

OSŘ – Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád

ČR – Česká republika

ZŘS – Zákon č. 292/2013 Sb., zákon o zvláštních řízeních soudních

Seznam použitých zdrojů

1. Seznam použité literatury

BIČOVSKÝ, J. HOLUB, M., POKORNÝ, M.: *Společné jmění manželů*. 2. vydání. Praha: Linde Praha, 2009, s. 126. ISBN 978-80-7201-747-8.

DVOŘÁK, J., SPÁČIL, J.: *Společné jmění manželů v teorii a judikatuře*, 3. vydání, Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2011. ISBN 978-80-7357-597-7.

HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., WESTPHALOVÁ, L. a kol.: *Rodinné právo*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015. ISBN: 978-80-7400-877-1.

KINDL, M., ROZEHNAL, A. *Nový občanský zákoník. Úskali věcných práv*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2015. ISBN 978-80-7380-742-9.

KRÁLÍK, M.: *Judikatura NS: Parita a disparita podílů při vypořádání SJM (BSM)*. Soudní rozhledy 11-12/2012.

KRÁLÍK M., § 1132. In: SPÁČIL, J., a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976-1474)*, 2. vydání. ISBN 978-80-7400-885-6.

MELZER, F., TÉGL, P., a kol. *Občanský zákoník – velký komentář*. Svazek IV. § 655-975. Praha: Leges, 2016. ISBN 978-80-7502-004-8.

NOVOTNÝ, P., IVIČIČOVÁ, J., SYRŮČKOVÁ, I., a VONDRÁČKOVÁ P. *Nový občanský zákoník*. 2., aktualizované vydání. Praha: Grada Publishing, 2017. Právo pro každého (Grada). ISBN 978-80-271-0431-4.

NOVOTNÝ, P., NOVOTNÁ, M., KEDROŇOVÁ, K., a kol. *Nový občanský zákoník; vlastnictví a věcná práva*, s. 80. ISBN 978-80-271-0609-7.

PETROV, J., VÝTISK, M., BERAN, V., a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. 2. vydání. § 723. Praha: Nakladatelství C.H. Beck. ISBN: 978-80-7400-747-7.

PLECITÝ, SALAČ, BAJURA a kol. *Úvod do studia občanského práva*. ISBN 978-80-7552-703-5.

PSUTKA, J. *Společné jmění manželů*. V Praze: C.H. Beck, 2015. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-565-7.

PSUTKA, J. In: HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., WESTPHALOVÁ, L. a kol.: *Občanský zákoník II. Rodinné právo* (§ 655–975), 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7502-004-8

REMEŠ, J. § 1126. In: PETROV, J., VÝTISK, M., BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. 2. vydání, Praha: C. H. Beck, 2019. ISBN 978-80-7400-747-7.

SPÁČIL, J. a kol. *Věcná práva, katastr nemovitostí a správa cizího majetku*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022. ISBN 978-80-7400-885-6.

VRCHA, P.: *Katastrální (a související) judikatura*. Praha: Linde Praha, a.s., 2001. ISBN 978-80-7201-861-1.

VYCHOPENĚ, M., § 1128. In: ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek III (§ 976 až 1474)*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2022. ISBN 978-80-7478-457-6.

WESTPHALOVÁ, L.; SPÁČIL, O. *Nová právní úprava osobních vztahů mezi manžely*. Právní rozhledy. 2013, roč. 21, č. 6. ISSN 1210-6410.

ZUKLÍNOVÁ, M. *Věcná práva v kostce*. Praha: Linde Praha, a. s., 2014. ISBN 978-80-7201-946-5.

ZUKLÍNOVÁ, M., PSUTKA, J.: *Spoluvlastnictví a společné jmění manželů*. Linde Praha a.s. Praha, 2012. ISBN 978-80-86131-58-0.

ZUKLÍNOVÁ, M., ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník: komentář*. Svazek II. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-457-6.

2. Seznam použitých internetových zdrojů

Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, s. 175 [online]. [cit. 2024-06-25].

Dostupné z WWW:

<<http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>>

Český statistický úřad. *Rozvodovost*. [online]. [cit. 2024-06-25].

Dostupné z WWW:

https://www.czso.cz/documents/10180/191186447/1300692303.pdf/cf5c2ce9-6964-46a1-9b2b-30638771717f?redirect=https%3A%2F%2Fwww.czso.cz%2Fcsu%2Fczso%2Fdomov%3Fp_p_id%3D3%26p_p_lifecycle%3D0%26p_p_state%3Dmaximized%26p_p_mode%3Dview%26_3_advancedSearch%3Dfalse%26_3_groupId%3D0%26_3_keywords%3Dbitmex%2Bseized%257CBityard.com%2BCopy%2BTrade%26_3_delta%3D20%26_3_resetCur%3Dfalse%26_3_cur%3D3190%26_3_struts_action%3D%252Fsearch%252Fsearch%26_3_format%3D%26_3_andOperator%3Dtrue >

3. Seznam použitých právních předpisů

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník,

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník,

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád,

Zákon č. 292/2013 Sb., zákon o zvláštních řízeních soudních,

Zákon č. 373/2011 Sb., zákon o specifických zdravotních službách,

Zákon č. 182/2006 Sb., insolvenční zákon.

4. Seznam použité judikatury

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 6. 2019, sp. zn. 22 Cdo 487/2019,

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 21.7. 2021, sp. zn. 26 Cdo 3286/2020,

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 10. 2018, sp. zn. 22 Cdo 3457/2018,

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 23. 11. 2021, sp.zn. 22 Cdo 2242/2021,

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 3. 10. 2019, sp.nz. 21 Cdo 3017/2019,

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 2. 2020, sp.zn. 22 Cdo 206/2020,

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 1.2019, sp.zn. 29 Cdo 3975/2017,

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 9. 3. 2011, sp. zn. 31 Cdo 1038/2009,

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 5. 2017, sp. zn. 22 Cdo 3192/2015,

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 20. 6. 2013, sp. zn. II. ÚS 1860/12,

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 8. 2011, sp. zn. 22 Cdo 3110/2010,

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 3. 6. 2015, sp. zn. 22 Cdo 4276/2014,

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 11. 2012, sp. zn. 22 Cdo 1096/2011,
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 11. 12. 2012, sp. zn. 22 Cdo 3000/2011,
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 5. 3. 2012, sp. zn. 22 Cdo 3637/2010,
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. 11. 2018, sp. zn. 22 Cdo 2362/2018,
Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 20.6.2017, sp.zn. 22 Cdo 1973/2017,
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 27.1. 2004, sp. zn. 30 Cdo 1342/2002,
Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 19. 3. 2007, sp. zn. 22 Cdo 2921/2005,
Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 23. 5. 2007, sp. zn. 22 Cdo 1112/2006,
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 3. 10. 2006, sp. zn. 22 Cdo 14/2006
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 6. 2012, sp.zn. 22 Cdo 1137/2012,
Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. 7. 2014, sp. zn. 22 Cdo 1488/2013,
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 4. 2015, sp.zn. 22 Cdo 4435/2014,
Usnesení Nejvyššího soudu České republiky z 28. 1. 2021, sp. zn. 22 Cdo 2959/2020,
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 13. 7. 2011, sp. zn. 22 Cdo 3450/2009,
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 9. 2. 2011, sp. zn. 22 Cdo 1754/2009,
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 7. 8. 2018, sp. zn. 22 Cdo 1765/2018,
Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 22. 5. 1985, sp. zn. Cpj 13/85, překlad ze slovenského jazyka doc. JUDr. Michaela Hendrychová, CSc.,
Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 15. 2.2007, sp. zn. 21 Cdo 948/2006,
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 6. 2008, sp. zn. 21 Cdo 1723/2007,
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 31.1.2013, sp.zn. 33 Cdo 2582/2010,
Rozsudek Okresního soudu pro Prahu – východ ze dne 8. 9. 2017, sp. zn. 6 C 159/2017-59,
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 8. 11. 2023, sp. zn. 22 Cdo 140/2023,
Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 3. 2010, sp. zn. 22 Cdo 506/2008,
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. 8. 2005, sp. zn. 26 Cdo 1391/2004,
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 2. 4. 2001, sp. zn. 22 Cdo 2147/99,

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 3. 1997, sp. zn. 3 Cdo 1338/96,
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 10. 2023, sp. zn. 22 Cdo 3368/2022,
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 2. 2013, sp. zn. 22 Cdo 3108/2010,
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 9. 2012, sp. zn. 22 Cdo 2401/2010,
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 10. 2013, sp. zn. 22 Cdo 3128/2013,
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 16. 9. 2013, sp. zn. 22 Cdo 1326/2012,
Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 24.1.2019 sp.zn. 22 Cdo 124/2019,
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 14.8.2014 sp. zn. 22 Cdo 1160/2013,
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 11. 2008, sp. zn. 33 Odo 1229/2006,
Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky z 29. 3. 2016, sp. zn. 22 Cdo 3922/2015,
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 4. 2018, sp. zn. 22 Cdo 910/2018,
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 9. 2022, sp. zn. 22 Cdo 1739/2022,
Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 24. 11. 2009, sp. zn. 22 Cdo 4414/2007,
Rozhodnutí Ústavního soudu ČR ze dne 14. 5. 2019, sp.zn. IV. ÚS 2404/18,
Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 23.10.2023, sp.zn. 22 Cdo 1860/2022,
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR z 14. 12. 2011, sp. zn. 22 Cdo 4002/2011,
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 20. 9. 2017, sp. zn. 22 Cdo 5/2016,
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 1. 2021, sp. zn. 22 Cdo 3575/2020,
Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ze dne 10. 5. 2007, sp.zn. 9 Afs 12/2007-43,
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR z 29. 1. 2014, sp. zn. 22 Cdo 2851/2013,
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 9. 2012, sp. zn. 22 Cdo 125/2011,
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 3. 2003, sp. zn. 22 Cdo 1300/2001,
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 1. 2018, sp. zn. 22 Cdo 4995/2017,
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. 10. 2017, sp. zn. 22 Cdo 192/2017,
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 1. 2017, sp. zn. 22 Cdo 2792/2016,
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 2. 2014, sp. zn. 22 Cdo 2552/2013,

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. 5. 2019, sp. zn. 22 Cdo 2288/2017,

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 21. 10. 2008, sp. zn. IV. ÚS 1735/07,

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 6. 2010, sp. zn. 22 Cdo 3038/2008,

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 7. 2013, sp. zn. 22 Cdo 4079/2011.

5. Seznam ostatních zdrojů

Osobní konzultace s Mgr. Michalem Králíkem, Ph.D., soudcem Nejvyššího soudu ČR, ze dne 2. listopadu 2023.

Vybraná jednání manžela přesahující rozsah běžné správy společného jmění manželů

Abstrakt

Tato diplomová práce se zaměřuje na analýzu správy společného jmění manželů s bližším zaměřením na případy jednání manžela přesahující běžnou správu společného jmění a s tím související ochranu druhého manžela. S ohledem na nedávná rozhodnutí Nejvyššího soudu je téma aktuální a zároveň úzce spojené s otázkou dnešní společnosti, zda aktuální právní úprava společného jmění motivuje nebo odrazuje páry od uzavírání manželství. Stoupající počet nesezdaných párů vyvolává otázky ohledně dostatečnosti ochrany majetku v manželství a jeho právního režimu. Na téma se snažím pohlížet především očima aktuální judikatury a praxe.

Úvodní kapitoly této práce se věnují obecným otázkám společného jmění, běžné správy a jeho vypořádání včetně disparity podílů. Tento základní přehled je nezbytný pro pochopení následné analýzy ochrany manžela ve spojení se správou společného jmění, která přesahuje běžnou správu.

Ústřední a nejobsáhlejší část práce se věnuje problematice samotné ochrany majetku ve společném jmění manželů v situacích, kdy manžel nejedná v souladu se zákonem. Věnuji se v této části např. institutu relativní neplatnosti, konkrétně jeho zákonnému vymezení a praktickému využití, přičemž zohledňuji jeho nedostatky i výhody.

Dále se práce zaměřuje na problematiku nadužívání majetku v rámci společného jmění manželů, kde analyzuji možnosti obrany manžela v těchto případech, a objasňuji, proč nelze v těchto situacích uplatnit nárok z bezdůvodného obohacení. Následuje detailní rozbor problematiky odklonů majetku, která je značně komplikovaná, nejenom stran právního posouzení, ale především v rámci dokazování. Ani v této části nezapomínám vymežit základní možnosti ochrany manžela ve formě jednotlivých právních nástrojů.

V závěru práce je provedeno srovnání právní úpravy u ochrany spoluvlastníka s právní úpravou ochrany majetku manžela ve společném jmění manželů. Toto srovnání demonstruje rozdílné právní režimy, ve kterých žijí nesezdané páry v rámci spoluvlastnictví, oproti manželům v rámci společného jmění.

Klíčová slova:

společné jmění manželů, ochrana manžela, správa společného jmění

Selected actions of the spouse beyond the ordinary administration of the community property

Abstract

This thesis analyses the administration of the community property of the spouses, with a closer focus on cases of the spouse's actions going beyond the regular administration of the community property and the related protection of the other spouse. Considering recent Supreme Court decisions, the topic is both timely and closely related to the question in today's society as to whether the current community property legislation motivates or discourages couples from marrying. The increasing number of unmarried couples raises questions about the sufficiency of protection of marital property and its legal regime. I try to look at the topic mainly through the eyes of current case law and practice.

The initial chapters of this thesis deal with general issues of community property, ordinary administration and its settlement, including the disparity of shares. This basic overview is necessary to understand the following analysis of the protection of the spouse in connection with the administration of the community property, which goes beyond the ordinary administration.

The central and most extensive part of the thesis is devoted to the issue of the protection of the community property itself in situations where the spouse does not act in accordance with the law. In this part, I focus, for example, on the institution of relative nullity, specifically its legal definition and practical application, considering its disadvantages and benefits.

Furthermore, the thesis focuses on the issue of excessive use of property within the community property, where I analyse the spouse's defence options in such cases and explain why a claim for unjust enrichment cannot be made in such situations. This is followed by a detailed analysis of the issue of diverted assets, which is highly complicated, not only in terms of legal assessment, but above all in terms of proving. In this section, I also do not forget to define the basic possibilities of protection of the spouse in the form of various legal instruments.

This comparison demonstrates the different legal regimes in which unmarried couples live under joint ownership as opposed to spouses under community property.

Key words:

community property, protection of the spouse, administration of the community property